

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

**НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ВИЩА ШКОЛА
ЕКОНОМІКИ ТА МЕНЕДЖМЕНТУ**

**ФАКУЛЬТЕТ МЕНЕДЖМЕНТУ
КАФЕДРА ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
ПІДПРИЄМСТВ**

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

до проведення практичних занять і самостійної роботи студентів з
нормативної навчальної дисципліни циклу природничо-наукової та
загальноекономічної підготовки

МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІКА

для студентів денної форми навчання

Галузь знань: 0305 Економіка та підприємництво

Напрямок підготовки: 6.030503 Міжнародна економіка - ЕМС

Донецьк, 2009

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ВИЩА ШКОЛА
ЕКОНОМІКИ ТА МЕНЕДЖМЕНТУ

ФАКУЛЬТЕТ МЕНЕДЖМЕНТУ
КАФЕДРА ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
ПІДПРИЄМСТВ

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

до проведення практичних занять і самостійної роботи студентів з
нормативної навчальної дисципліни циклу природничо-наукової та
загальноекономічної підготовки

МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІКА

для студентів денної форми навчання

Галузь знань: 0305 Економіка та підприємництво
Напрямок підготовки: 6.030503 Міжнародна економіка - ЕМС

Розглянуто
на засіданні кафедри зовнішньоекономічної діяльності підприємств
Протокол № 1 від 31.08. 2009 р.

Затверджено на засіданні
Навчально-видавничої
Ради ДонНТУ
Протокол № 4 від «29» «жовтня» 2009 р.

Донецьк, 2009

УДК – 339.9(075.8)

Методичні рекомендації до проведення практичних занять і самостійної роботи студентів з нормативної навчальної дисципліни циклу природничо-наукової та загальноекономічної підготовки «Міжнародна економіка» для студентів денної форми навчання Галузь знань: 0305 Економіка та підприємництво, напрям підготовки: 6.030503 Міжнародна економіка – ЕМС / Укл. Н.К.Ющенко. - Донецьк: ДоНТУ, 2009. – 51 с.

У методичних рекомендаціях викладено загальні положення та тематичний зміст практичних занять з нормативної навчальної дисципліни циклу природничо-наукової та загальноекономічної підготовки «Міжнародна економіка». Методичні рекомендації містять теоретичні питання, задачі, тести з навчальної дисципліни «Міжнародна економіка».

Укладач:

Н.К.Ющенко, к.е.н., доцент

Відповідальний за випуск

Я.В. Хоменко, д.е.н.

ВСТУП

Вивчення міжнародної економіки набуває особливої актуальності в сучасних умовах, оскільки інтернаціоналізація товарних і фінансових ринків, взаємозалежність національних економік все більше впливають на розвиток кожної окремої країни. Економічні спади, фінансові і валютні кризи, спочатку виникаючи в окремих країнах або регіонах, неминуче набувають глобального характеру. Більш того, сьогодні стає усе більш очевидним, що жодна з країн не може успішно вирішувати економічні проблеми, не координуючи свою національну політику з політикою, що проводиться іншими країнами. Все це справедливіше для України - країни з перехідною економікою, успішне проведення економічних реформ в якій неможливе без повномасштабної участі у системі світогосподарських зв'язків.

Мета дисципліни: формування теоретичних знань, умінь та практичних навичок у галузі міжнародної економіки, форм, методів та механізмів в реалізації міжнародних економічних відносин.

Завдання: вивчення сутності міжнародної економічної системи та закономірностей її розвитку, методів аналізу політико-правового, економічного, соціально-культурного середовища та інфраструктури міжнародної економічної діяльності; набуття знань про регулювання міжнародних економічних відносин, міжнародну валютну систему, методологію міжнародних розрахунків, процеси міжнародної економічної інтеграції, набуття вмінь використовувати одержані знання у практичній зовнішньоекономічній діяльності України.

Предмет: система міжнародних економічних відносин, що складаються між національними економіками країн світу в умовах глобалізації.

Для вивчення курсу рекомендується розглянути наступні теми:

1. Міжнародна економічна система і міжнародні економічні відносини
2. Національні економіки у світовій системі господарства
3. Міжнародна економічна діяльність і середовище МЄВ
4. Міжнародна економічна інтеграція країн
5. Європейська економічна інтеграція
6. Глобалізація економічного розвитку
7. Інтеграція України у світову економіку
8. Теорії міжнародної торгівлі Міжнародний науково-технологічний обмін і неотехнологічні теорії МТ.
9. Світовий ринок товарів і послуг. Мікро- і макроекономічні аспекти міжнародної торгівлі.
10. Міжнародна торгова політика. Зовнішньоторгова політика держави.
11. МРК: міжнародні інвестиції (прямі і портфельні) і міжнародний кредит
12. Міжнародна трудова міграція і світовий ринок праці
13. Світовий валютний ринок і світова валютна система
14. Валютний курс. Теорія валютного курсу.
15. Платіжний баланс і регулювання валютних відносин.

ТЕМА 1. МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІЧНА СИСТЕМА І МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ

Міжнародна економіка: предмет і завдання курсу, її місце серед інших наук. Структура курсу.

Міжнародні економічні відносини (МЕВ) як економічна категорія. Місце МЕВ серед інших міжнародних відносин. Роль МЕВ в розвитку світового господарства і національних економік. Суб'єкти, об'єкти, рівні МЕВ. Основні форми і принципи МЕВ.

Міжнародний розподіл праці як основа МЕВ. Його зміст і значення, форми і чинники розвитку. Сучасні тенденції міжнародного розподілу праці. Україна в міжнародному розподілі праці.

Інтернаціоналізація господарського життя і еволюція МЕВ. Протиріччя МЕВ.

План практичного заняття

1. Міжнародна економіка: предмет і завдання курсу
2. Міжнародні економічні відносини (МЕВ)
3. Міжнародний розподіл праці як основа МЕВ
4. Еволюція МЕВ.

Література основна

1. Авдокушин Е.Ф. Международные экономические отношения. - М.: ИВЦ "Маркетинг", 2002.
2. Киреев А.П. Международная экономика: В 2-х ч. - М.:Междунар. отнош., 2003.
3. Козик В. В., Панкова Л. А., Даниленко Н.Б. Міжнародні економічні відносини: Навч. посібник. – К.: Знання-Прес, 2002.
4. Міжнародні економічні відносини. Опорний конспект лекцій /Є.М.Воронова та ін.- Київ, КНТЕУ, 2008.
5. Черевань В. П., Романенко Л. Ф., Рум'янцев А. Міжнародна економічна діяльність: Навчальний посібник – Київ: Видавничий Дім «Слово», 2003.

Література додаткова

6. Козик В. В., Панкова Л. А., Григор'єв О. Ю., Босак А. О. Міжнародна економіка та міжнародні економічні відносини: Практикум. – К.: Вікар, 2003.
7. Кругман П.Р.,Обстфельд М. Международная экономика: теория и политика: Пер. с англ. / Под ред. Колесова В.П., Куликова М.В., - М.: Эк. ф-т МГУ, ЮНИТИ, 1997.
8. Линдерт П.Х. Экономика мирохозяйственных связей: Пер. с англ.-М.: Прогресс. Универс, 1992.
9. Липов В.В. Міжнародна економіка. Навч. посібник. Харків, В.Д. "Інжек", 2005
10. Методичний посібник для практичних занять і самостійної роботи студентів з курсу«Міжнародні економічні відносини»/Укладачі: Ющенко-Н. К. , Руденко Л.В. – Донецьк: ДонНТУ, 2004.

Основні поняття і категорії

Предмет курсу «Міжнародна економіка», завдання курсу, основні функції курсу, міжнародні економічні відносини (МЕВ), суб'єкти МЕВ, об'єкти МЕВ, рівні МЕВ (по суб'єктах, по інтенсивності взаємодії), економічні контакти, економічна взаємодія, економічне співробітництво, міжнародна економічна інтеграція, форми МЕВ, принципи МЕВ, міжнародний розподіл праці, форми МРТ, чинники, що визначають місце країни в МРТ, автаркія, еволюція МЕВ.

Питання для обговорення і самостійної роботи

1. Що виступає предметом курсу «Міжнародна економіка»?
2. Назвіть основні завдання даного курсу.
3. Що є теоретичною основою курсу «Міжнародна економіка»?
4. Які основні функції «МЕ» як учбової дисципліни?
5. Що прийнято розуміти під міжнародними економічними відносинами?
6. Яке місце займають МЕВ серед інших аспектів міжнародних відносин країн (політичних, військових, культурних і тому подібне)?
7. Продумайте приклади впливу МЕВ країн на їх політичних, культурних, військових і ін. відношення, а також приклади зворотного впливу вказаних стосунків на МЕВ.
8. Які стосунки є первинними: МЕВ або стосунки в рамках національних економік?
9. Продумайте приклади впливу МЕВ на національні економіки країн і приклади зворотного впливу стосунків в рамках національних економік на МЕВ.
10. Продумайте приклади економічної взаємозалежності країн.
11. Назвіть і охарактеризуйте основних суб'єктів МЕВ.
12. У чому полягають особливості держави як суб'єкта МЕВ?
13. Чим відрізняються «резиденти» і «нерезиденти» як суб'єкти МЕВ?
14. Що виступає як об'єкти МЕВ?
15. На яких рівнях реалізуються МЕО (залежно від суб'єктів)?
16. Назвіть основні рівні МЕВ залежно від інтенсивності взаємодії.
17. Продумайте приклади економічних контактів, економічних взаємодій, економічного співробітництва з реальної економічної практики.
18. Назвіть основні форми МЕВ.
19. Які основні принципи МЕВ?
20. Підберіть приклади порушення різних принципів МЕВ в практиці стосунків між країнами.
21. Що прийнято розуміти під міжнародним розподілом праці (МРТ)?
22. Охарактеризуйте основні форми МРТ.
23. Визначите основні наслідки МРТ.
24. Яким чином МРТ здатне удосконалювати стан продуктивних сил?

25. Які тенденції характеризують сучасне МРТ?
26. Які чинники визначають місце країни в МРТ? Які з них, на ваш погляд, найбільш важливі?
27. Визначите основні етапи розвитку МЕРВ (по стадіях відтворення і географічному аспекті).
28. Що таке «автаркія»? Наведіть приклади з історії або сучасної практики.

ТЕМА 2. НАЦІОНАЛЬНІ ЕКОНОМІКИ У СВІТОВІЙ СИСТЕМІ ГОСПОДАРСТВА

Світова система господарства, об'єктивні передумови і історичні умови її формування.

Основні етапи розвитку. Основні елементи і сучасні тенденції розвитку світової системи господарства.

Структура світової економіки як віддзеркалення нерівномірності економічного і соціального розвитку країн. Національні економіки в світовій системі господарства. Класифікація країн в світовій економіці.

План практичного заняття

1. Світова система господарства, об'єктивні передумови і історичні умови формування
2. Еволюція і сучасні тенденції розвитку МСХ
3. Класифікація країн в світовій економіці

Література основна

1. Авдокушин Е.Ф. Международные экономические отношения. - М.: ИВЦ "Маркетинг", 2002.
2. Киреев А.П. Международная экономика: В 2-х ч. - М.:Международ. отнош., 2003.
3. Козик В. В., Панкова Л. А., Даниленко Н.Б. Міжнародні економічні відносини: Навч. посібник. – К.: Знання-Прес, 2002.
4. Міжнародні економічні відносини. Опорний конспект лекцій /Є.М.Воронова та ін.- Київ, КНТЕУ, 2008.
5. Черевань В. П., Романенко Л. Ф., Рум'янцев А. Міжнародна економічна діяльність: Навчальний посібник – Київ: Видавничий Дім «Слово», 2003.

Література додаткова

6. Козик В. В., Панкова Л. А., Григор'єв О. Ю., Босак А. О. Міжнародна економіка та міжнародні економічні відносини: Практикум. – К.: Вікар, 2003.
7. Кругман П.Р.,Обстфельд М. Международная экономика: теория и политика: Пер. с англ. / Под ред. Колесова В.П., Куликова М.В., - М.: Эк. ф-т МГУ, ЮНИТИ, 1997.

8. Линдерт П.Х. Экономика мирохозяйственных связей: Пер. с англ.-М.: Прогресс. Универс, 1992.
9. Липов В.В. Міжнародна економіка. Навч. посібник. Харків, В.Д. “Інжек”, 2005
10. Методичний посібник для практичних занять і самостійної роботи студентів з курсу «Міжнародні економічні відносини»/Укладачі: Ющенко- Н. К. , Руденко Л.В. – Донецьк: ДонНТУ, 2004.

Основні поняття і категорії

Світова система господарства, об'єктивні передумови формування МСХ, етапи розвитку МСХ, основні елементи сучасної МСХ, сучасні тенденції розвитку МСХ, способи класифікації країн в світовій економіці, соціально-економічні критерії виділення груп країн в світовому господарстві, концепція розміру країн.

Питання для обговорення і самостійної роботи

1. Чим відрізняються поняття «міжнародний» і «світовий»?
2. Що прийнято розуміти під світовою системою господарства?
3. Чим відрізняються і як зв'язані «міжнародні економічні відносини» і «світова система господарства»?
4. Які об'єктивні передумови і історичні умови формування світовою системою господарства?
5. Поясніть, який взаємозв'язок між появою крупного машинного виробництва і світовою системою господарства?
6. Як вплинула поява крупного машинного виробництва на міжнародний розподіл праці?
7. Визначте основні етапи МСХ.
8. Як вплинула на МСХ поява соціалістичної системи господарства?
9. Назвіть основні елементи сучасної МСХ.
10. Які тенденції характеризують розвиток сучасної МСХ?
11. Навіщо необхідна систематизація (класифікація) країн в світовій економіці?
12. Які підходи до класифікації країн в світовій економіці вам відомі?
13. Як групує країни регіональний підхід?
14. Які соціально-економічні критерії виділення груп країн в світовій економіці?
15. Охарактеризуйте основні групи країн по соціально-економічних ознаках (відповідно до методики ООН).
16. Які особливості групи промислово-розвинених країн (ПРС)?
17. Чим відрізняються країни з перехідною економікою?
18. Що характеризує групу країн, що розвиваються?
19. Що аналізує і до яких висновків приводить концепція розміру країн?

20.Що відрізняє крупні і малі країни з точки зору їх участі в МЕО?

ТЕМА 3. МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ І СЕРЕДОВИЩЕ МEB

Вміст і структура середовища розвитку МEB. Чинники прямої і непрямой дії. Особливості середовища МEB.

Природно-географічне середовище. Економічне середовище. Національні економіки як елементи економічного середовища МEB. Інфраструктура сучасних МEB. Роль міжнародного транспорту. Міжнародні інформаційно-комунікаційні системи.

Політико-правове середовище МEB. Роль держави. Політичні інтереси країн. Політичні ризики. Соціокультурні чинники і їх вплив на МEB.

План практичного заняття

1. Вміст і структура середовища розвитку МEB
2. Природно-географічне і економічне середовище МEB.
3. Політико-правове середовище МEB.
4. Соціокультурні чинники МEB.

Література основна

1. Авдокушин Е.Ф. Международные экономические отношения. - М.: ИВЦ "Маркетинг", 2002.
2. Киреев А.П. Международная экономика: В 2-х ч. - М.:Междунар. отнош., 2003.
3. Козик В. В., Панкова Л. А.,Даниленко Н.Б. Міжнародні економічні відносини: Навч. посібник. – К.: Знання-Прес, 2002.
4. Міжнародні економічні відносини. Опорний конспект лекцій /Є.М.Воронова та ін.- Київ, КНТЕУ, 2008.
5. Черевань В. П., Романенко Л. Ф., Рум'янцев А. Міжнародна економічна діяльність: Навчальний посібник – Київ: Видавничий Дім «Слово», 2003.

Література додаткова

6. Козик В. В., Панкова Л. А., Григор'єв О. Ю., Босак А. О. Міжнародна економіка та міжнародні економічні відносини: Практикум. – К.: Вікар, 2003.
7. Кругман П.Р.,Обстфельд М. Международная экономика: теория и политика: Пер. с англ. / Под ред. Колесова В.П., Куликова М.В., - М.: Эк. ф-т МГУ, ЮНИТИ, 1997.
8. Линдерт П.Х. Экономика мирохозяйственных связей: Пер. с англ.-М.: Прогресс. Универс, 1992.
9. Липов В.В. Міжнародна економіка. Навч. посібник. Харків, В.Д. "Інжек",2005

10. Методичний посібник для практичних занять і самостійної роботи студентів з курсу «Міжнародні економічні відносини»/Укладачі: Ющенко- Н. К. , Руденко Л.В. – Донецьк: ДонНТУ, 2004.

Основні поняття і категорії

Середовище МЄВ, чинники прямої і непрямой дії, особливості середовища МЄВ, природно-географічне середовище, інфраструктура МЄВ, політико-правове середовище МЄВ, політичні інтереси держав-учасниць МЄВ, чинники соціокультурного середовища МЄВ.

Питання для обговорення і самостійної роботи

1. Що прийнято розуміти під «середовищем МЄВ»?
2. Що таке чинники прямої і непрямой дії?
3. Визначите основні особливості чинників середовища МЄВ.
4. Що включає і як впливає на суб'єктів МЄВ природно-географічне середовище?
5. Що характеризує економічне середовище МЄО?
6. Як інфраструктура впливає на суб'єктів МЄО?
7. Охарактеризуйте особливості і значення інформаційно-комунікаційних систем для МЄО.
8. Яка роль Інтернету у функціонуванні сучасних МЄО?
9. Які особливості транспортної і інформаційно-комунікаційної систем сучасної України.
10. Що прийнято відносити до політико-правового середовища МЄВ?
11. У чому полягають політичні інтереси країн і як вони впливають на суб'єктів МЄО?
12. Як сумісність (несумісність) політичних режимів країн може впливати на економічні стосунки між ними? Підберіть приклади з реальної економічної практики.
13. Які політичні ризики МЄО вам відомі, і які способи їх мінімізації можливі?
14. Як особливості правових систем країн впливають на учасників МЄО?
15. Продумайте особливості політико-правового середовища сучасної України.
16. Як би ви визначили соціокультурне середовище МЄО?
17. Чому суб'єктам МЄО необхідно враховувати соціально-культурні особливості країн?
18. Які чинники соціокультурного середовища, що впливають на МЄО, вам відомі?
19. Чим характеризуються основні типи світових культур?
20. Як би ви охарактеризували особливості соціокультурного середовища сучасної України?

ТЕМА 4-5. МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІЧНА ІНТЕГРАЦІЯ КРАЇН. ЄВРОПЕЙСЬКА ЕКОНОМІЧНА ІНТЕГРАЦІЯ.

Міжнародна економічна інтеграція (МЕІ) як вищий рівень МЕВ, її суть і цілі. Регіональна економічна інтеграція країн на сучасному світі.

Об'єктивна матеріально-технічна основа МЕІ. Об'єктивні і суб'єктивні передумови формування і стійкості інтеграційних об'єднань країн. Чинники, стимулюючі нові країни до вступу до інтеграційних об'єднань.

Наслідки МЕІ: для країн, що входять і не входять в інтеграційні об'єднання, від різних форм МЕІ, статичні і динамічні ефекти. Протиріччя МЕІ. Чинники, сприяючі виникненню протиріч в Ю.

Основні інтеграційні угруповання світу: ЄС, НАФТА, АТЕС, СНД і ін. Проблеми і перспективи включення України в світові інтеграційні процеси.

Західноєвропейська економічна інтеграція, основні етапи її формування. Принципи організації, структура і механізм функціонування ЄС. Європейський економічний простір. Політика ЄС по відношенню до третіх країн і їх угруповань. Перспективи розвитку ЄС через поглиблення зв'язків в рамках ЄС («углиб») і через приєднання нових членів («вшир»). Перспективи загальноєвропейської економічної інтеграції. Внутрішньоєвропейська сумісність: політико-правовий, економічний, соціальний і ін. аспекти. Вплив зовнішніх чинників на процеси західноєвропейської економічної інтеграції. Проблеми співпраці ЄС з Україною, перспективи розвитку взаємних економічних зв'язків.

План практичного заняття

1. Міжнародна економічна інтеграція: суть і цілі
2. Передумови формування інтеграційних об'єднань країн.
3. Основні форми МЕІ. Шляхи формування інтеграційних об'єднань країн.
4. Наслідки і протиріччя МЕІ.
5. Основні інтеграційні угруповання світу. Західноєвропейська економічна інтеграція.

Література основна

1. Авдокушин Е.Ф. Международные экономические отношения. - М.: ИВЦ “Маркетинг”, 2002.
2. Киреев А.П. Международная экономика: В 2-х ч. - М.:Междунар. отнош., 2003.
3. Козик В. В., Панкова Л. А., Даниленко Н.Б. Міжнародні економічні відносини: Навч. посібник. – К.: Знання-Прес, 2002.
4. Міжнародні економічні відносини. Опорний конспект лекцій /Є.М.Воронова та ін.- Київ, КНТЕУ, 2008.

5. Черевань В. П., Романенко Л. Ф., Рум'янцев А. Міжнародна економічна діяльність: Навчальний посібник – Київ: Видавничий Дім «Слово», 2003.
Література додаткова
6. Козик В. В., Панкова Л. А., Григор'єв О. Ю., Босак А. О. Міжнародна економіка та міжнародні економічні відносини: Практикум. – К.: Вікар, 2003.
7. Кругман П.Р.,Обстфельд М. Международная экономика: теория и политика: Пер. с англ. / Под ред. Колесова В.П., Куликова М.В., - М.: Эк. ф-т МГУ, ЮНИТИ, 1997.
8. Линдерт П.Х. Экономика мирохозяйственных связей: Пер. с англ.-М.: Прогресс. Универс, 1992.
9. Липов В.В. Міжнародна економіка. Навч. посібник. Харків, В.Д. “Інжек”,2005
10. Методичний посібник для практичних занять і самостійної роботи студентів з курсу«Міжнародні економічні відносини»/Укладачі: Ющенко- Н. К. , Руденко Л.В. – Донецьк: ДонНТУ, 2004.

Основні поняття і категорії

Інтеграція, міжнародна економічна інтеграція (МЕІ), цілі економічної інтеграції країн, матеріально-технічна основа МЕІ, передумови формування інтеграційних об'єднань країн, основні форми МЕІ, зона вільної торгівлі, митний союз, спільний ринок, економічний союз, дороги формування інтеграційних угруповань країн,, статичні і динамічні ефекти МЕІ, чинники, сприяючі виникненню протиріч в інтеграційних об'єднаннях країн.

Питання для обговорення і самостійної роботи

1. Що означає слово «інтеграція»?
2. У якому сенсі використовується слово «інтеграція» в теорії і практиці міжнародних економічних відносин?
3. Що прийнято розуміти під міжнародною економічною інтеграцією (МЕІ) країн? Як давно вона здійснюється?
4. Чим міжнародна економічна інтеграція країн відрізняється від міжнародних економічних відносин?
5. Як в територіальному плані відбувається міжнародна економічна інтеграція країн?
6. Наведіть приклади інтеграційних об'єднань країн.
7. Що заставляє країни інтегруватися? Які основні цілі інтеграції?
8. Яка об'єктивна матеріально-технічна основа МЕІ країн?
9. Між якими країнами інтеграційні об'єднання можливі і реальніші?
10. Які об'єктивні і суб'єктивні передумови формування інтеграційних об'єднань країн?

11. Чому інтеграційні об'єднання високорозвинених і слаборозвинених країн менш реальні?
12. Як географічний чинник впливає на створення інтеграційних об'єднань країн? Наведіть приклади.
13. Що, на вашу думку, сприяє і перешкоджає інтеграції країн на пострадянському просторі?
14. Чому відбувається розширення інтеграційних об'єднань країн? Які чинники стимулюють нові країни до вступу до інтеграційних об'єднань?
15. Назвіть основні форми МЕІ країн. Наведіть приклади.
16. На якому рівні знаходиться економічна інтеграція в рамках Європейського союзу? Чи можна говорити про створення в рамках ЄС єдиної держави? Чому?
17. До якої форми економічної інтеграції можна було б віднести союз республік в рамках колишнього СРСР? Чому?
18. Якими дорогами може відбуватися економічна інтеграція країн?
19. Яка роль держави в інтеграційних процесах країн?
20. До яких наслідків наводить МЕІ країни, що входять в інтеграційні об'єднання? Які з них можна розглядати як позитивні, які як негативні?
21. Як впливає МЕІ на країни, що не входять в інтеграційні об'єднання?
22. Що прийнято відносити до статичних і динамічних ефектів МЕІ?
23. У чому виявляються і до яких наслідків наводять ефект створення торгівлі і ефект відхилення торгівлі?
24. Які протиріччя можуть виникати в рамках інтеграційних об'єднань країн?
25. Які чинники можуть сприяти виникненню протиріч в інтеграційних об'єднаннях країн? Наведіть приклади.
26. Що ви знаєте про основні інтеграційні угруповання сучасного світу?
27. Які проблеми і перспективи України в регіональній економічній інтеграції країн?

ТЕМА 6. ГЛОБАЛІЗАЦІЯ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ.

Глобальні зміни в світовій економіці. Об'єктивна матеріально-технічна основа глобалізації. Основні риси процесу економічної глобалізації.

Революційні зміни в комунікаціях, інформаційних технологіях і посилення взаємозв'язку країн. Активне включення в світове господарство країн третього світу. Стабільні екологічні та інші наслідки господарювання людини на Планеті. Поява і функціонування "суб'єктів глобальних відносин". Зміна ролі держави в умовах економічної глобалізації.

Негативні ефекти глобалізації.

План практичного заняття

1. Глобальні зміни в світовій економіці.

2. Об'єктивна матеріально-технічна основа глобалізації.
3. Основні риси процесу економічної глобалізації.
4. Негативні ефекти глобалізації.

ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Лук'яненко Д.Г. Економічна інтеграція та глобальні проблеми сучасності. Навчально-методичний посібник. – К.: КНЕУ, 2005. – 206 с.
2. Стратегії економічного розвитку в умовах глобалізації/За ред. Г.Лук'яненка.- К.: КНЕУ, 2001.- 538 с.
3. Дж.Сорос. Криза глобального капіталізму.-К.: Основи, 1999.- 259 с.
4. Глобалізація і безпека розвитку / О.Г.Білорус, Д.Г.Лук'яненко та ін. – К.: КНЕУ, 2001.
5. Мартин Г.-П., Шуман Х. Западня глобалізації: атака на процвітання і демократію / Пер. с нем. – М.: Изд.дом “АЛЬПИНА”, 2001.
6. Пахомов Ю.М., Лук'яненко Д.Г., Губський Б.В. Національні економіки в глобальному конкурентному середовищі. – К.: Україна, 1997.
7. Скаленко О. Глобальні резерви поступу (інформація, інтелект, інновації),- К.: Основи, 2000.

Додаткова:

8. Україна і світове господарство. Взаємодія на межі тисячоліть. Навч. посібник / А.С.Філіпенко, Д.Г.Лук'яненко, А.М.Поручник та ін. — К.: Либідь, 2002.
9. Україна і світове господарство: взаємодія на межі тисячоліть / А.С.Філіпенко, В.С.Будкін, А.С.Гальчинський та ін. – К.: Либідь, 2002.
10. Гаврилишин Б. ” Дороговкази в майбутнє ”. – К.: Наукова думка, 1990 р.
11. Глобалізація і безпека розвитку: Монографія / О.Г.Білорус, Д.Г.Лук'яненко та ін. - К.: КНЕУ, 2001.
12. Е. Соколенко С.И. Глобальные рынки XXI столетия: перспективы Украины. – К.: Логос, 1998. – 568 с.
13. Стратегії економічного розвитку в умовах глобалізації: Монографія /За ред. д-ра екон. наук, проф. Д.Г. Лук'яненка. - К.: КНЕУ, 2001.
- 14.Циганкова Т.М.,Гордєєва Т.Ф. Міжнародні організації: Навч.-метод.посіб. для самост.вивч.дисц. - К.: КНЕУ, 2003. – 183 с.
- 15.Чужиков В.І. Економіка зарубіжних країн: навчальний посібник. - К.: КНЕУ, 2005.

Питання і завдання для обговорення і самостійної роботи.

1. Які об'єктивні матеріально-технічні основи глобалізації?
2. У яких процесах знайшли віддзеркалення зміни в речовому (особистому) чиннику виробництва в умовах глобалізації?
3. Назвіть і охарактеризуйте основні глобальні економічні потрясіння ХХ століття.

4. У сучасних умовах посилюється взаємозалежність країн. Наведіть приклади взаємозалежних країн. Поясніть, у чому полягає їх взаємозалежність.
5. Які аргументи могли б Ви привести на доказ того, що глобалізація дійсно є реальним процесом, а не лише новим модним словом у науковому лексиконі?
6. Визначте основні риси (ознаки) процесу економічної глобалізації. Революційні зміни у комунікаціях, інформаційних технологіях і посилення взаємозв'язку країн. Активне включення у світове господарство країн третього світу. Значне посилення мобільності капіталу і населення у глобальному масштабі. Стабільні негативні екологічні та інші наслідки господарювання людини на Планеті. Поява і функціонування «суб'єктів глобальних відносин».
7. Чим пояснюється і у чому полягає збільшена інформованість населення у сучасних умовах?
8. Які чинники підсилюють мобільність населення у сучасних умовах? Які з них найбільш актуальні для України?
9. Що прийнято розуміти під «суб'єктами глобальних відносин», і яка їх роль у процесах глобалізації?
10. У чому полягає і виявляється «гомогенізація» глобальної культури? Якими Вам бачаться наслідки даного процесу?
11. Чи не приведе глобалізація до стирання національних рис і особливостей країн? Як Ви до цього відноситеся?
12. Які чинники і переваги найбільш значимі і ваговиті в конкурентній боротьбі в даний час?
13. Яка ціна інтелекту в умовах глобальної економіки? Назвіть причини відмінності ціни «американського» і «українського» інтелекту.
14. Як змінюється роль держави в умовах економічної глобалізації?
15. Що враховує і показує індекс глобалізованості у світовій економіці?
16. У чому полягають негативні ефекти глобалізації? (Посилення нерівномірності у розподілі світового доходу і поширенні і використанні інформаційних технологій серед країн світу. Надлишок інформації. Соціально-психологічні і культурні наслідки. Галузева нерівномірність поширення інформаційних технологій. Кримінальне використання засобів глобальної інформатизації. Міжнародний тероризм.)
17. Які особливості поширення і використання інформаційних технологій у різних галузях економіки?
18. Чи сприяє процес глобалізації зменшенню нерівномірності економічного розвитку країн?
19. Як би Ви пояснили явище глобальній інформатизації, які його позитивні і негативні наслідки?
20. Як глобалізація впливає на сприйняття людьми великих потоків інформації?
21. У чому полягає проблема «надлишку інформації»?

22. Чи загрожує сучасній людині у глобалізованому світі «життя під ковпаком»? Як Ви розумієте цей вираз?
23. Чи впливає глобалізація світової економіки на економіку, політику і ін. аспекти суспільного життя в Україні? Яким чином?

Тема 7. ПРОБЛЕМИ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ В СВІТОВУ ЕКОНОМІЧНУ СИСТЕМУ.

Об'єктивна необхідність і умови включення України в сучасне світове господарство. Політико-правові, економічні, соціально-культурні і інфраструктурні передумови інтеграції. Особливості і напрями інтеграції. Розвиток двух- і багатобічних стосунків, участь у роботі міжнародних економічних організацій. Формування цілісної інтеграційної політики України.

Внутрішні і зовнішньоекономічні чинники включення України у світові господарські зв'язки. Розвиток ринкових стосунків і структурна перебудова національної економіки. Експортний потенціал. Проблема зовнішнього боргу. Пріоритетний розвиток інфраструктури. Формування сучасної системи зовнішньоекономічних розрахунків.

Формування сучасної системи регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

План практичного заняття

1. Об'єктивна необхідність і умови включення України в сучасне світове господарство.
2. Внутрішні і зовнішньоекономічні чинники включення України у світові господарські зв'язки.

Теми рефератів:

1. Економічна безпека України в контексті міжнародних економічних відносин.
2. Зовнішньоекономічна політика ЄС і проблеми інтеграції України в європейський політичний, економічний і правовий простір.

Література.

Глобалізація і безпека розвитку: Монографія/ О.Г.Білорус, Д.Г. Лук'яненко.- До.:КНЕУ, 2001.

Економіка зарубіжних країн. Навчальний посібник / За ред. Ю.Г. Козака, В.В. Ковальовського, К.І. Ржепішевського.- Київ: ЦУЛ, 2003.

Козик В.В., Панкова Л. А., Даниленко Н.Б. Міжнародні економічні відносини: Навч. посібник. – К.: Знання-Прес, 2002. – с.359-376.

В.В.Медісон, В.А. Шахів. Сучасна українська геополітика.- К.: Лібідь, 2003.

Міжнародні відносини та зовнішня політика (1980-2000 р.): Підручник/ Л.Ф.Гайдуков, В.Г.Кремень та ін.- К.: Лібідь, 2001 р.

Україна і світове господарство: взаємодія на межі тисячоліть/ Ф.С. Філіпенко, В.С. Будкін, А.С. Гальчинський та ін.- К.: Лібідь, 2002.

ТЕМА 8. ТЕОРІЇ МІЖНАРОДНОЇ ТОРГІВЛІ. МІЖНАРОДНИЙ НАУКОВО-ТЕХНІЧНИЙ ОБМІН І НЕОТЕХНОЛОГІЧНІ ТЕОРІЇ МТ.

Міжнародна торгівля, її місце в системі міжнародних економічних відносин. Види і показники міжнародної торгівлі. Еволюція міжнародної торгівлі.

Класичні теорії міжнародної торгівлі. Меркантилізм. Принцип абсолютних переваг А. Сміта. Теорія порівняльних переваг Д. Рікардо. Абсолютні і порівняльні переваги. Спеціалізація, вигравш від спеціалізації і зовнішня торгівля. Розподіл вигод від спеціалізації між двома країнами. Порівняльні переваги в умовах зростаючих витрат. Межі спеціалізації.

Теорія Хекшера-Оліна. Парадокс Леонтьєва: його зміст і рішення. Сучасні теорії міжнародної торгівлі. Неотехнологічні теорії. Динамічні порівняльні переваги. Модель технологічного розриву. Багатофакторні моделі.

План практичного заняття

3. Міжнародна торгівля як форма МЕВ, її місце і роль. Види і показники міжнародної торгівлі.
4. Класичні теорії міжнародної торгівлі. Принцип абсолютних і порівняльних переваг.
5. Сучасні теорії міжнародної торгівлі.

Теми рефератів:

1. Еволюція міжнародної торгівлі: кількісний і якісний аспекти.
2. Нові і новітні теорії міжнародної торгівлі (теорія спеціалізації виробництва, життєвого циклу товару, зовнішньоторговельної діяльності фірм, конкурентних переваг країни)

Література

Авдокушин Е. Ф. Международные экономические отношения: Учебник. – М.: Юристъ, 2002, - с.61 – 85.

Киреев А.П. Международная экономика. В 2-х ч.- Ч. 1. Международная микроэкономика: движение товаров и факторов производства. Учебное пособие для вузов.- М., с. 15-32, 77-116, 155-196.

Козик В.В., Панкова Л. А., Даниленко Н.Б. Міжнародні економічні відносини: Навч. посібник. – К.: Знання-Прес, 2002. – с.19-27, 41-45, 103-154.

Козик В.В., Панкова Л. А., Грігор'єв О. Ю., Босак А. О. Міжнародна економіка та міжнародні економічні відносини: Практикум. – К.: Вікар, 2003. – с.57 – 81.

Макконнелл К. Р., Брю С. Экономикс.-Т. 2, с. 320-340.

Международные экономические отношения: Учебник/ Под ред. И.П. Фаминского. – М.: Юристъ, 2001. – с.41 – 94.

Савельєв Є.В. Міжнародна економіка: теорія міжнародної торгівлі і фінансів: Підручник для магістрів з міжнародної економіки і державної служби. – Тернопіль: Економічна думання, 2001. с. 46 – 136.

Семенов К. А. Международные экономические отношения: Курс лекций. – М.: Гардарики, 2001. – с.72 – 87.

Черевань В. П., Романенко Л. Ф., Рум'янцев. Міжнародна економічна діяльність: Навчальний посібник – Київ: Видавничий Дім «Слово», 2003. – с.38 – 46.

Питання і завдання для обговорення і самостійної роботи

I. Навчальні і контрольні питання

- 2.1 Чим пояснюється необхідність міжнародної торгівлі?
- 2.2 У чому полягає схожість і відмінність між внутрішньою і зовнішньою торгівлею?
- 2.3 Поміркуйте, до яких торговельних стосунків більш застосовні наступні визначення: зовнішня торгівля, взаємна, двостороння, міжнародна, світова торгівля.
- 2.4 Яка роль світової торгівлі у системі міжнародних економічних відносин?
- 2.5 Які основні відмінності між торговельними і неторговельними товарами?
- 2.6 У чому полягає сенс і у чому обмеженість меркантилістської теорії зовнішньої торгівлі?
- 2.7 У чому полягає теоретичне і практичне значення теорії абсолютних переваг? Яке протиріччя дозволила вирішити дана теорія?
- 2.8 У чому полягає суть і основні висновки теорії абсолютних переваг?
- 2.9 У чому полягає обмеженість теорії абсолютних переваг?
- 2.10 Чим відрізняються абсолютні і порівняльні переваги?
- 2.11 Охарактеризуйте зміст теорії порівняльних переваг і її значення.
- 2.12 Що таке альтернативні витрати виробництва, і як вони пов'язані з теорією порівняльних переваг?
- 2.13 Якщо країна має порівняльну перевагу у виробництві деякого товару, чи означає це, що вона має і абсолютну перевагу в його виробництві? Якщо країна має абсолютну перевагу у виробництві деякого товару, чи означає це, що вона має і порівняльну перевагу в його виробництві?

- 2.14 Відповідно до теорії Давида Рікардо, країна отримає максимальний вигравш від міжнародної торгівлі за умови повної спеціалізації. Чому в реальному житті повна спеціалізація не зустрічається? Чи можлива вона взагалі? Чому?
- 2.15 Як змінюється модель порівняльних переваг за умови урахування зростаючих альтернативних витрат? До яких висновків наводить даний аналіз?
- 2.16 Охарактеризуйте суть і значення теорії Хекшера-Оліна.
- 2.17 Що таке «надлишковий» чинник, як «надлишок» чинника позначається на його ціні і міжнародній спеціалізації?
- 2.18 Китай добре забезпечений робочою силою, а Росія – землею. До якого типу чинників виробництва відносяться китайська робоча сила і російська земля? Чи можуть вони бути основою довгострокової конкурентної переваги цих країн? Чому? У виробництві яких товарів?
- 2.19 Який парадокс виявив В.Леонтьєв у процесі аналізу світової торгівлі? Як був розрішений даний парадокс?
- 2.20 Які основні причини появи сучасних напрямів теорії міжнародної торгівлі?
- 2.21 Назвіть і охарактеризуйте основні сучасні теорії міжнародної торгівлі.
- 2.22 Яке практичне значення мають теорії міжнародної торгівлі?

II. Задачі і тести

2.23 Є наступна інформація:

	Виробництво рису на одиницю витрат	Випуск радіоприймачів на одиницю витрат
Китай	80	40
Японія	60	60

1) Чи мають дані країни переваги? Як? По яких товарах? На виробництві, якого товару вони повинні спеціалізуватися?

2) Яке мінове співвідношення між рисом і радіоприймачами складеться в Китаї до появи міжнародної торгівлі? У Японії?

3) Якими будуть межі умов торгівлі даними товарами в умовах вільної міжнародної торгівлі? За умови, що світова ціна складе: 1 радіоприймач за 1,5 од. рису, намалуйте лінії виробничих і торгівельних можливостей країн.

4) Що отримає світова економіка і країни від спеціалізації і міжнародної торгівлі?

2.24 Припустимо, що за допомогою одиниці витрат Таїланд і Корея можуть виробити /див. таблицю виробничих можливостей:

	Виробничі можливості	Виробничі можливості Кореї

	Таїланду											
	А	Б	В	Г	Д	Е	А	Б	В	Г	Д	Е
Телевізори/шт./	10	8	6	4	2	0	30	24	18	12	6	0
Рис /т/	0	4	8	12	16	20	0	6	12	18	24	30

Структура виробництва (до виникнення торгівлі між цими країнами), що реально склалася, характеризується варіантом Б в Таїланді і варіантом В у Кореї.

а) Чи є співвідношення витрат таким, що цим країнам необхідно розвивати спеціалізацію? Поясніть свою відповідь, вказавши наявність абсолютних або порівняльних переваг в цих країнах.

б) Яким буде загальний приріст виробництва телевізорів і рису в світі, отриманий у результаті такої спеціалізації?

в) Якими будуть межі умов торгівлі між країнами?

г) За умови, що світова ціна складе: 1 телевізор = 1,5 т рису, намалюйте лінії торгівельних можливостей країн.

д) Припустивши, що Корея, повністю спеціалізується на виробництві телевізорів, 10 з них експортує до Таїланду, визначте об'єми експорту і імпорту обох країн і вигреш кожної з них від спеціалізації і торгівлі.

Рішення задачі ілюструйте графічно, вказавши лінії виробничих і торгівельних можливостей, обсяги виробництва і споживання до і після торгівлі (на вертикальній осі - об'єм телевізорів).

2.25 У таблиці наводяться дані про виробництво /у штуках за час/ тенісних м'ячів і ракеток у Китаї і Японії:

	М'ячі	Ракетки
Китай	2	6
Японія	4	1

а) У виробництві якого товару Китай має відносну перевагу і чому?

б) Розрахуйте альтернативну ціну ракеток, виражену через ціну м'ячів, для Китаю і Японії.

в) У якому інтервалі розташовуватиметься рівноважна ціна на ракетки у разі розвитку торгівлі між двома країнами?

г) Намалюйте графіки виробничих і торгівельних можливостей двох країн за умови, що між ними складеться така ціна: 1 ракетка = 2 м'ячам.

д) Підрахуйте вигреш Японії від торгівлі, якщо вона спеціалізуватиметься на виробництві м'ячів.

2.26 Україна і Чехія виробляють по два товари кожна - велосипеди і окуляри. В Україні загальна кількість праці, що витрачається на їх

виробництво, складає 1000 годин, а в Чехії - 1200. В Україні необхідно витратити 5 годин на виробництво кожного велосипеда і 2 години - на кожні окуляри. У Чехії і на велосипед, і на окуляри буде потрібно по 3 години.

а) Покажіть графічно лінію виробничих можливостей при одночасному виробництві двох товарів окремо для України і Чехії.

б) Підрахуйте відносну ціну велосипедів, виражену через ціну окулярів, в Україні і Чехії.

в) Змалюєте графічно розширення можливостей споживання і велосипедів, і окулярів в Україні і Чехії в результаті торгівлі.

2.27 У країнах М і N виробляються лише продукти харчування і одяг. Нижче приведені виробничі можливості цих країн (виробництво вимірюється в одиницях):

Можливість	Країна М		Країна N		Виробництво одягу
	Виробництво продуктів харчування	Виробництво одягу	Можливість	Виробництво продуктів харчування	
А	0	32	А	0	24
Б	5	24	Б	4	18
В	10	16	В	8	12
Г	15	8	Г	12	6
Д	20	0	Д	16	0

а) Яка альтернативна вартість одягу, виражена у продуктах харчування, в країні М?

б) Яка альтернативна вартість одягу, виражена у продуктах харчування, в країні N?

в) Якщо між країнами М і N починається процес вільної торгівлі, то яка країна експортуватиме продукти харчування?

Яка країна експортуватиме одяг?

г) Визначте межі умов торгівлі між країнами.

2.28 Німецька ферма виробляє пшеницю і молоко, для чого максимально може використовувати 400 годин праці і 600 га землі. Виробництво 1 т пшениці вимагає 10 годин праці і використання 5 га землі. Виробництво 1 т молока вимагає 4 годин праці і 8 га землі.

а) Які чинники виробництва відносно інтенсивніше використовуються для виробництва пшениці? Які – для молока?

- б) Чи в змозі ферма виробити 50 т молока і 90 т пшениці?
- 2.29 Між країнами А і Б з-за політичних проблем була відсутня взаємна торгівля. Нарешті, політичні протиріччя усунені, і країни починають торгувати між собою.
- У країні А сигарети відносно дешеві, а масло відносно дороге. У країні Б масло відносно дешеве, а сигарети відносно дорогі. Отже, якщо між країнами А і Б встановлюється режим вільної торгівлі, то:
- а) Попит на сигарети, вироблені в країні А, збільшиться або зменшиться? Ціна на сигарети в країні А зросте або впаде?
  - б) Попит на сигарети, вироблені в країні Б, збільшиться або зменшиться? Ціна на сигарети в країні Б зросте або впаде?
  - в) Попит на масло, вироблене в країні А, збільшиться або зменшиться? Ціна на масло в країні А зросте або впаде?
  - г) Попит на масло, вироблене в країні Б, збільшиться або зменшиться? Ціна на масло в країні Б зросте або впаде?
  - д) Попит на ресурси, використовувані в країні А для виробництва сигарет, збільшиться або зменшиться? Попит на ресурси, використовувані в країні Б для виробництва масла, збільшиться або зменшиться?
  - е) Попит на ресурси, використовувані в країні Б для виробництва сигарет, збільшиться або зменшиться? Попит на ресурси, використовувані в країні А для виробництва масла, збільшиться або зменшиться?

Виберіть правильну відповідь:

- 2.30 Теорія абсолютних переваг дозволила вирішити наступне протиріччя:
- а) Між законом зростання альтернативних витрат і повною спеціалізацією країн на випуску певної продукції;
  - б) Між об'єктивними законами розвитку світової торгівлі і діями держав з обмеження зовнішньої торгівлі;
  - в) Між теорією порівняльних переваг і існуванням зустрічних потоків аналогічних товарів;
  - г) Між теоріями абсолютних і порівняльних переваг.
- 2.31 Порівняльна перевага означає:
- а) Здатність країни виробляти товар або послугу з меншими альтернативними витратами у порівнянні з іншими країнами;
  - б) Можливість країни виробляти конкурентоздатні на світовому ринку товари;
  - в) Висока питома вага країни у загальному об'ємі світової торгівлі;
  - г) Здатність країни виробляти товар або послугу з меншими витратами ресурсів у порівнянні з іншими країнами.
- 2.32 Теорія порівняльних переваг у зовнішній торгівлі:
- а) Розроблена А. Смітом;

- б) Втратила свою актуальність після краху світової соціалістичної системи;
- в) Вигідна промислово розвиненим країнам;
- г) Вигідна країнам, що розвиваються;
- д) Всі відповіді невірні.

2.33 Якщо США експортують до Бразилії пшеницю, а Бразилія у США каву, то підвищення цін на пшеницю відносно ціни на каву означає:

- а) Поліпшення умов торгівлі для США;
- б) Зміну кута нахилу лінії торгівельних можливостей США;
- в) Зміну кута нахилу лінії торгівельних можливостей Бразилії;
- г) Усі попередні відповіді вірні;
- д) Вірні лише відповіді а) і б).

2.34 Країни А і Б виробляють наступні кількості товарів Х і Y (у одиницях):

	Товар Х	Товар Y
Країна А	16	12
Країна Б	8	8

Якщо кожна країна спеціалізується на основі принципу порівняльних переваг, то умови торгівлі між країнами складуть:

- а) 1 одиниця Х за 1,33 одиниць Y;
- б) 1 одиниця Х за 2 одиниці Y;
- в) 1 одиниця Х за 1 одиницю Y;
- г) від 1 до 1,33 одиниці Х за 1 одиницю Y;
- д) від 0,5 до 0,75 одиниці Х за 1 одиницю Y.

2.35 Росія може виробляти 1т пшениці або 4 т вугілля у розрахунку на одну одиницю ресурсів. Україна може виробляти 2 т пшениці або 5 т вугілля, використовуючи теж одну одиницю ресурсів. За теорією переваг:

- а) Росія не експортуватиме і не імпортуватиме пшеницю;
- б) Україна не експортуватиме і не імпортуватиме вугілля;
- в) Росія експортуватиме пшеницю і імпортуватиме вугілля;
- г) Україна експортуватиме пшеницю і імпортуватиме вугілля;
- д) Усі попередні відповіді невірні.

2.36 У таблиці представлені дані про обсяги виробництва сукна і вина в двох країнах у розрахунку на одну одиницю ресурсів:

	Країна А	Країна Б
Сукно (у метрах)	5	15
Вино (у літрах)	10	20

- Порівнюючи дві країни і аналізуючи можливості торгівлі між ними, буде вірним стверджувати, що країна А володіє:
- а) Абсолютною перевагою у виробництві сукна.
  - б) Абсолютною перевагою у виробництві вина.
  - в) Порівняльною перевагою у виробництві сукна.
  - г) Порівняльною перевагою у виробництві вина.
  - д) Не володіє перевагою ні по одному товару.
- 2.37 Використовуючи дані завдання 2.36, вкажіть правильну відповідь.
Якщо між двома країнами почнеться взаємна торгівля, то можна передбачити, що країна Б буде:
- а) Імпортувати вино.
  - б) Експортувати вино.
  - в) Імпортувати і вино, і сукно.
  - г) Експортувати і вино, і сукно.
  - д) Не буде нічого ні експортувати, ні імпортувати.
- 2.38. Використовуючи дані завдань 2.28 і 2.29, вкажіть правильну відповідь.
До початку процесу торгівлі для кожної країни було характерне своє цінове співвідношення, яке відображало внутрішні виробничі витрати. Якщо між країнами А і Б розвивається торгівля, то відношення цін на вино до ціни на сукно:
- а) Зростає в країні А, падає в країні Б.
  - б) Падає в країні А, зростає в країні Б.
  - в) Зростає в обох країнах.
  - г) Падає в обох країнах.
  - д) Не змінюється ні в одній країні.
- 2.39. Лінія торгівельних можливостей - це:
- а) Товари і послуги, які одна країна може продати громадянам і фірмам інших країн.
  - б) Показує варіанти вибору, які є в країні при спеціалізації на одному продукті і його експорті для отримання іншого продукту.
  - в) Здатність країни виробляти товар з мінімальними витратами і продавати його.
  - г) Загальний торговий обіг держави.
2. 40. Теорія Хекшера-Оліна:
- а) Стверджує, що експорт товарів – це експорт чинників виробництва в прихованій формі;
  - б) заперечує класичні теорії зовнішньої торгівлі;
  - в) пояснює зростання внутріфірмової торгівлі усередині ТНК;
  - г) дозволила вирішити парадокс В. Леонт'єва.
2. 41. Парадокс, виявлений В. Леонт'євим, полягав у протиріччі:
- а) Між законом зростання альтернативних витрат і повною спеціалізацією країн на випуску певної продукції;
  - б) Між об'єктивними законами розвитку світової торгівлі і обмежувальними заходами держав;

- в) Між теорією порівняльних переваг і існуванням зустрічних потоків аналогічних товарів;
  - г) Між теорією Хекшера-Оліна і структурою американської зовнішньої торгівлі.
2. 42. Рівень життя в Росії більшою мірою, ніж у Данії, залежить від зовнішньої торгівлі.
- а) Вірно.
  - б) Невірно.

ТЕМА 3. СВІТОВИЙ РИНОК ТОВАРІВ І ПОСЛУГ. МІКРО- І МАКРОЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ МІЖНАРОДНОЇ ТОРГІВЛІ.

Взаємодія попиту і пропозиції в міжнародній торгівлі. Вплив попиту на структуру і напрями торгівельних потоків, спеціалізація у споживанні, зустрічні потоки аналогічних товарів. Виграш від зовнішньої торгівлі: інтереси споживачів і виробників. Чистий виграш країни. Правило розподілу вигод від міжнародної торгівлі між країнами. Умови торгівлі. Індекс експортних і імпорتنих цін.

Експорт і імпорт як складові сукупних витрат. Чистий експорт і рівноважний обсяг виробництва. Мультиплікатор зовнішньої торгівлі. Експорторозширюючий і імпортозаміщуючий типи економічного зростання.

Торгівельний баланс. Активне і пасивне сальдо торгівельного балансу. Особливості аналізу стану і динаміки торгівельного балансу.

План практичного заняття.

1. Роль попиту в міжнародній торгівлі. Вплив попиту на структуру і напрями торгівельних потоків.
2. Визначення і розподіл виграшу від зовнішньої торгівлі. Умови торгівлі.
3. Експорт і імпорт як складові сукупних витрат. Мультиплікатор зовнішньої торгівлі.
4. Торговельний баланс.

Теми рефератів:

1. Товарна структура зовнішньої торгівлі України і її вплив на торговельний баланс.
2. Структура і динаміка торговельного балансу України.

Література.

Киреев А.П. Международная экономика. В 2-х ч. - Ч. I, М., 1997, с. 117-154.

Макконнелл К.Р., Брю С.Л. Экономикс.- М., 1992, т. 2, с.324-327, 343-344.

Михайлушкин А. И. Международные экономические отношения: Учебник / А. И. Михайлушкин, П. И. Шимко. М.: Высш. шк., 2002. – с.61- 77.

Овчинников Г. П. Международная экономика: Учебное пособ. – СПб.: Изд-во Михайлова В. А., 2001. с. 99 – 116.

Савельев С.В. Міжнародна економіка: теорія міжнародної торгівлі і фінансів: Підручник для магістрів з міжнародної економіки і державної служби. – Торнопіль: Економічна думання, 2001, - с. 240 – 256.

Холопов А. Выигрыш от внешней торговли и распределение доходов//Мировая экономика и международные отношения, 1997, №10, с.56-67.

Питання і завдання для обговорення і самостійної роботи.

I. Навчальні і контрольні питання

- 3.1 Чому основна частина теорії міжнародної торгівлі свою увагу концентрує на чинниках пропозиції? Чим обмежується роль попиту в даних теоріях?
- 3.2. Як попит впливає на структуру, напрями торгівельних потоків?
- 3.3. У чому полягають і як розподіляються вигоди (втрати) від розвитку міжнародної торгівлі між споживачами, виробниками? (Для відповіді використовуйте графічний метод).
- 3.4. Як визначається «чистий вигравш країни» у результаті розвитку міжнародної торгівлі і зниження внутрішніх цін?
- 3.5. Яка закономірність існує при розподілі між країнами виграшу від міжнародної торгівлі?
- 3.6. Визначте поняття умов торгівлі. Як визначаються умови торгівлі, якщо аналізується зовнішня торгівля усіма товарами? Які висновки дозволяє зробити аналіз динаміки даного показника?
- 3.7. Який вплив роблять зміни в умовах торгівлі на попит і пропозицію в міжнародній торгівлі?
- 3.8. Японія експортує в основному промислові продукти (у тому числі автомобілі) і імпортує сировину (у тому числі продовольство і сиру нафту). Як вплинуть на умови торгівлі Японії наступні події:
  - а) війна на Близькому Сході, яка перерве постачання нафти;
  - б) зростання експорту корейських автомобілів на основні японські експортні ринки;
  - в) розробка у США нового способу здобуття енергії;
  - г) поганий урожай в Росії.
- 3.9. Чим можна пояснити зустрічні потоки аналогічних товарів в міжнародній торгівлі, так звану перехресну торгівлю? Як це узгоджується з теоріями абсолютних, порівняльних переваг?
- 3.10. Що таке «спеціалізація у споживанні», яку роль вона грає в світовій торгівлі?
- 3.11. Поясніть, що невірно у наступному твердженні: «Торгівля сама себе ліквідує. Встановлення торгівельних стосунків веде до вирівнювання цін і витрат між країнами. Але як тільки вони зрівняються, стане

безглуздо возити товари з країни в країну, так що торгівля припиниться».

- 3.12. Як впливає на національне виробництво експорт і імпорт? Що таке чистий експорт? Що означає рівність чистого експорту нулю, його позитивне або негативне значення?
- 3.13. Якими будуть ваші рекомендації для зовнішньоторговельної політики держави з урахуванням відповіді на попереднє питання?
- 3.14. У чому полягає мультиплікаційний ефект експорту, імпорту? У чому їх відмінність?
- 3.15. Визначте мультиплікатор зовнішньої торгівлі.
- 3.16. Що таке торгівельний баланс країни? Що таке активне, пасивне сальдо торгівельного балансу?
- 3.17. Які висновки дозволяє зробити аналіз динаміки торгівельного балансу країни? Які чинники необхідно враховувати в ході такого аналізу?
- 3.18. У чому полягає зміст і наслідки експортрозширюючого і імпортозаміщуючого типів економічного зростання? Який їх вплив на зовнішньоторговельну політику держави?

II. Задачі і тести

- 3.19. До встановлення зовнішньоторговельних стосунків на внутрішньому ринку реалізовувалося 500 тис. т товару X за ціною 100 г.о. У результаті розвитку міжнародної торгівлі і появи імпортних виробів ціна на внутрішньому ринку знизилася до 80 г.о., об'єм попиту зріс до 700 тис. т, об'єм пропозиції національних виробників впав до 300 тис.т. Визначте:
  - а) об'єм імпорту,
  - б) вигравш споживачів,
  - в) втрати національних виробників,
  - г) чистий вигравш країни. (Завдання виконується графічно).
- 3.20. На внутрішньому закритому ринку країни пропозиція товару A визначається рівнянням $S = 50 + 10P$, попиту: $D = 800 - 20P$. Враховуючи, що на світовому ринку даний товар стоїть дешевше, країна починає імпортувати його за світовою ціною 20 дол. за 1 шт. На підставі даних розрахуйте і представте графічно:
  - а) рівноважну ціну і об'єм продажів на внутрішньому закритому ринку;
  - б) об'єм попиту, пропозиції національних виробників, імпорту в умовах вільної міжнародної торгівлі;
  - в) вигравш споживачів від вільної торгівлі;
  - г) втрати вітчизняних виробників і чистий вигравш країни.
- 3.21. Країна виробляє товар B. Внутрішня пропозиція даного товару описується функцією $S = 80 + 3P$, попит на внутрішньому ринку: $D = 500 - 4P$. На світовому ринку ціна даного товару піднялася до 70 дол.

- Враховуючи це, національні виробники стали експортувати його за світовою ціною. На підставі даних розрахуйте і представте графічно:
- рівноважну ціну і об'єм продажів на внутрішньому закритому ринку;
  - об'єм попиту, пропозиції національних виробників, експорту в умовах вільної міжнародної торгівлі;
  - втрати споживачів від вільної торгівлі;
  - виграш вітчизняних виробників і чистий виграш країни.
- 3.22. Валовий національний продукт країни складає 100 тис. г.о., споживчі витрати - 64 тис. г.о., державні витрати - 18 тис. г.о., чистий експорт рівний 16 тис. г.о. Розрахуйте:
- величину інвестицій;
  - об'єм імпорту за умови, що експорт дорівнює 70 тис. г.о.;
  - у даному завданні чистий експорт - позитивна величина. Що означає негативне значення чистого експорту?
- 3.23. Торік індекс експортних цін на товари, що вивозяться з Німеччини, зріс на 5%, а індекс імпортних цін впав на 6%. Який в даному році був індекс умов зовнішньої торгівлі Німеччини? Оцініть отриманий результат.
- 3.24. У результаті зміни кон'юнктури світового ринку індекс цін на товари, що експортуються з Японії, знизився на 8 %, а індекс цін товарів, що імпортуються до Японії, зріс на 7 %. Розрахуйте індекс умов торгівлі країни даному році. Чи був цей рік сприятливим для зовнішньої торгівлі Японії? Чому?
- 3.25. Використовуючи модель мультиплікатора, визначте приріст рівноважного ВВП у результаті одержання експортного замовлення на 6 млн.гр., за умови, що на споживання витрачається 80% доходу, покупка імпортних товарів складає 40% доходу. Оцініть отриманий результат.
- 3.26. Фірма отримала експортне замовлення на суму 4 млн. дол. Взавши до уваги, що на споживання витрачається 90 % доходу, на покупку імпортних товарів йде 30 % доходу, розрахуйте приріст ВВП у результаті здійснення цієї операції. Проаналізуйте отриманий результат.
- 3.27. У таблиці представлені дані про об'єм виробництва і зовнішньої торгівлі країни X (млн. дол. США):

Показник	2003	2004
Експорт	16850	17290
Імпорт	17420	17010
ВВП	51440	53150

Розрахуйте для кожного року:

- а) зовнішньоторговий обіг країни;
  - б) зовнішньоторговельне сальдо;
  - в) зовнішньоторговельну, експортну, імпорتنу квоту.
- Проаналізуйте отримані дані.

Виберіть правильну відповідь:

- 3.28. Поняття «умови торгівлі» означає:
- а) різницю між експортом і імпортом;
  - б) відношення експорту до імпорту;
  - в) співвідношення експортних і імпорتنих цін;
  - г) співвідношення між цінами на сільськогосподарську і промислову продукцію.
- 3.29. Встановлення вільних торгівельних стосунків приведе до того, що Іспанія стане експортером, а Португалія - імпортером. Торгівля дозволить збільшити загальний добробут в обох країнах. Яке з наступних тверджень найточніше визначає групи населення в обох країнах, які виступатимуть за і проти вільної торгівлі?
- а) Споживачі в обох країнах виступають за вільну торгівлю; виробники в Іспанії виступають за вільну торгівлю, а виробники в Португалії - проти.
  - б) Споживачі в обох країнах виступають за вільну торгівлю; виробники в Португалії виступають за вільну торгівлю, а виробники в Іспанії - проти.
  - в) Виробники в обох країнах виступають за вільну торгівлю; споживачі в Іспанії виступають за вільну торгівлю, а споживачі в Португалії - проти.
  - г) Виробники в Іспанії і споживачі в Португалії виступають за вільну торгівлю; споживачі в Іспанії і виробники в Португалії - проти.
  - д) Виробники в Португалії і споживачі в Іспанії виступають за вільну торгівлю; споживачі в Португалії і виробники в Іспанії - проти.
- 3.30. Зовнішньоторговий обіг країни – це:
- а) різниця вартісних об'ємів експорту і імпорту;
  - б) сума вартісних об'ємів експорту і імпорту;
  - в) різниця між об'ємами внутрішньої і зовнішньої торгівлі;
  - г) сума об'ємів внутрішньої і зовнішньої торгівлі.
- 3.31. Торгівельне сальдо країни - це:
- а) різниця вартісних об'ємів експорту і імпорту;
  - б) сума вартісних об'ємів експорту і імпорту;
  - в) різниця між об'ємами внутрішньої і зовнішньої торгівлі;
  - г) сума об'ємів внутрішньої і зовнішньої торгівлі.

ТЕМА 10. МІЖНАРОДНА ТОРГОВА ПОЛІТИКА. ЗОВНІШНЬОТОРГОВЕЛЬНА ПОЛІТИКА ДЕРЖАВИ.

Зовнішньоторговельна політика держави, її зміст і цілі. Типи зовнішньоторговельної політики. Вільна торгівля і протекціонізм, їх теоретичні основи, зміст, наслідки. ГАТТ / СОТ і його роль в розвитку світової торгівлі.

Основні інструменти зовнішньоторговельних обмежень. Митні тарифи, їх зміст, функції. Види митних зборів. Тарифні ставки, їх рівень, динаміка. Нетарифні обмеження зовнішньої торгівлі. Імпорتنі квоти і ліцензії. «Добровільні» обмеження експорту. Антидемпінгові і компенсаційні мита. Система мінімальних імпорتنих цін.

Форми стимулювання експорту. Державне кредитування і страхування експорту. Податкові і експортні субсидії.

Система експортного контролю.

План практичного заняття

1. Зміст і цілі зовнішньоторговельної політики. Вільна торгівля і протекціонізм.
2. Основні інструменти обмеження імпорту.
3. Форми стимулювання експорту. Система експортного контролю.

Теми рефератів:

1. Політика України в області регулювання зовнішньої торгівлі.
2. Регулювання світової торгівлі міжнародними організаціями.

ЛІТЕРАТУРА

Авдокушин Е. Ф. Международные экономические отношения: Учебник. – М.: Юристъ, 2002, с.89 – 100.

Киреев А.П. Международная экономика. В 2-х ч. - Ч. I.- М., 1997, с. 197-262.

Козик В.В., Панкова Л. А., Даниленко Н.Б. Міжнародні економічні відносини: Навч. посібник. – К.: Знання-Прес, 2002. – с.46-65.

Макконнелл К.Р., Брю С.Л. Экономикс- Т.2, - М., с. 327 - 340.

Международные экономические отношения: Учебник / Под ред. И.П. Фаминского. – М.: Юристъ, 2001 с. 244 – 286. Овчинников Г. П. Международная экономика: Учебное пособ. – СПб.: Изд-во Михайлова В. А., 2001. – 390 с.

Овчинников Г. П. Международная экономика: Учебное пособ. – СПб.: Изд-во Михайлова В. А., 2001.с. 123 – 165.

Томас В., Нэш Дж. и др. Внешнеторговая политика: опыт реформ. Пер. С англ. - М., 1996.

Питання і завдання для обговорення і самостійної роботи

I. Навчальні і контрольні питання

- 4.1 Визначте основні цілі і типи зовнішньоторговельної політики.
- 4.2 Що загального і в чому відмінність політики свободи торгівлі і протекціонізму?
- 4.3 Охарактеризуйте політику вільної торгівлі, її теоретичні основи, зміст, наслідки. Оцініть аргументи «за і проти» вільної торгівлі.
- 4.4 У чому полягає політика протекціонізму, які її теоретичні основи, короткострокові і довгострокові наслідки? Оцініть аргументи «за і проти» протекціонізму.
- 4.5 Перерахуйте основні інструменти зовнішньоторговельних обмежень.
- 4.6 Порівняйте аргументи на користь протекціонізму в промислово розвинених країнах, країнах, що розвиваються, і країнах з перехідною економікою.
- 4.7 Що таке митний тариф?
- 4.8 Що є митний збір, які види мит вам відомі? Від чого залежить рівень митних ставок?
- 4.9 Яка динаміка ставок митних зборів у світовій торгівлі в другій половині ХХ століття, і чим це можна пояснити?
- 4.10 Які наслідки введення імпорتنих митних зборів?
- 4.11 Проаналізуйте наступний вислів: «Імпорتنі мита обмежують як імпорт, так і експорт країни, що вводить мита».
- 4.12 Проаналізуйте наступний вислів: «Явне безробіття нерідко може бути знижене за допомогою імпорتنих мит, але при цьому приховане безробіття, як правило, збільшується».
- 4.13 Парламент обговорює новий імпорتنий тариф. Думки депутатів розділилися. Вони стверджують, що він буде рівнозначний:
  - а) податку на споживання;
  - б) податку на споживання і субсидії на виробництво товарів, що конкурують з імпортом;
  - в) податку на споживання і податку на виробництво.Хто правий? Оцініть представлені думки.
- 4.14 Що загального і в чому відмінність тарифних і нетарифних методів торговельних обмежень? Які, на ваш погляд, є дієвішим інструментом зовнішньоторговельної політики?
- 4.15 Які торговельні обмеження прямо впливають на ціни і побічно – на об'єм товарів?
- 4.16 Які торговельні обмеження прямо впливають на кількість товарів і побічно – на ціни?
- 4.17 Охарактеризуйте квотування і ліцензування як методи торговельних обмежень.

- 4.18 Що загального і в чому відмінність імпорتنих тарифів і імпорتنих квот?
- 4.19 Що таке ліцензія і які методи розподілу ліцензій кращі?
- 4.20 Чому «добровільне» обмеження експорту не може вважатися дійсно добровільним? Як діє даний метод торгівельних обмежень?
- 4.21 Що є демпінг, його цілі, види? Які методи використовуються для боротьби з демпінгом?
- 4.22 У 1981-1985 рр. Японія погодилася на «добровільні» експортні обмеження, які привели до скорочення американського імпорту японських автомобілів на 10%. Якими, за вашим припущенням, були короткострокові наслідки для американської і японської автомобільної промисловості. Якби ці обмеження стали постійними, які їх довгострокові наслідки для:
- а) розміщення ресурсів,
  - б) рівня зайнятості,
  - в) рівня цін,
  - г) рівня життя в обох країнах.
- 4.23 Поясніть наступні висновки проведеного дослідження з питання про наслідки введених у 1984 р. імпорتنих обмежень, що скоротили імпорт сталі в США:
- а) у сталеливарній промисловості зайнятість зросла на 14 тис. чоловік;
  - б) у галузях, що здійснюють постачання в сталеливарну промисловість, зайнятість зросла на 2,8 тис. чоловік;
  - в) у американських компаніях, споживаючих сталь, втрати робочих місць склали 52 тис.
- 4.24 Національні виробники продовольства несуть втрати з-за його масованого імпорту. Який метод торгівельної політики - імпортне мито, імпортну квоту або бюджетну субсидію національним виробникам - ви запропонували б застосувати для обмеження імпорту і чому? Оцініть плюси і мінуси кожного з перерахованих методів.
- 4.25 Які основні цілі і інструменти стимулювання експорту. Оцініть наслідки даних заходів.
- 4.26 Що є система експортного контролю, її мета, механізм? Як вона впливає на світову торгівлю?
- 4.27 Охарактеризуйте історію розвитку, сучасні тенденції і перспективи системи експортного контролю.

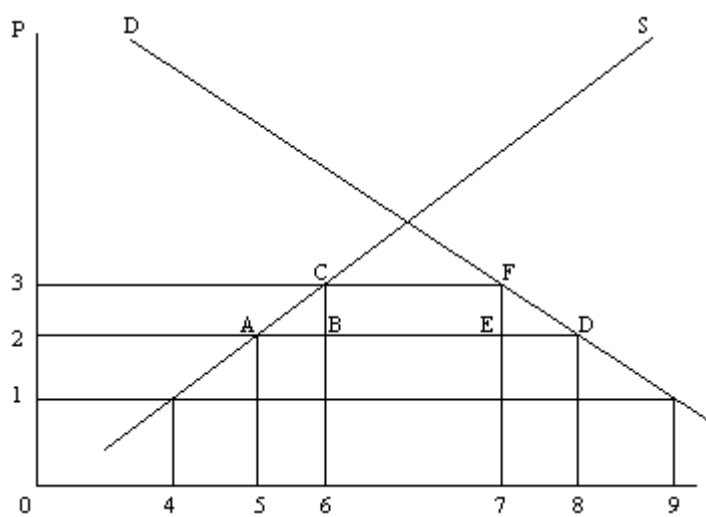
II. Задачі і тести

- 4.28. В умовах вільної торгівлі і відсутності торгівельних обмежень річне внутрішнє виробництво цукру в Казахстані складає 2 млн. т, споживання - 3 млн. т, імпорт - 1 млн. т. Світова ціна цукру складає 250 дол. за тону. Уряд Казахстану вводить мито на імпорт цукру за ставкою 20%. В результаті цього внутрішнє виробництво цукру збільшилося до 2,4 млн. т, споживання скоротилося до 2,8 млн. т, імпорт скоротився до 0,4 млн. т. Розрахуйте:

- а) втрати казахських споживачів від введення мита;
  - б) виграш казахських виробників;
  - в) доходи держбюджету від мита;
  - г) чистий виграш країни.
- 4.29. Яловичина коштує 5.4 дол. за 1 кг. За цією ціною російські фермери виробляють 20 тис. т, тоді як попит на російському ринку досягає 60 тис. т. У країнах ближнього зарубіжжя, що є експортерами яловичини до Росії, її ціна складає 3,6 дол. за 1 кг. За такою ціною російські фермери зможуть виробити лише 5 тис. т при попиті, що збільшується до 65 тис. т. Для захисту внутрішнього ринку Росія вводить імпорتنу квоту, ліцензія на здобуття якої стоїть якраз стільки, скільки складає різниця між внутрішньою ціною яловичини і її ціною в країнах ближнього зарубіжжя, тобто 1,8 дол. за 1 кг. Визначте:
- а) яким є об'єм імпорту яловичини при свободі торгівлі і при захисті внутрішнього ринку імпортною квотою;
  - б) як позначиться введення квоти на споживачах і на виробниках (визначте розмір виграшу або втрат);
  - в) яким є дохід імпортерів, що отримали дозвіл на імпорт в рамках квоти, від її введення.
- 4.30. Країна виробляє і споживає товар X. Його внутрішня пропозиція складає $S=50+5P$, а попит $D=400-10P$. Світова ціна товару складає 10 дол. за штуку. Уряд вводить квоту, що обмежує його імпорт 50 штуками. Визначте:
- а) скільки товару X і за якою ціною вироблятиме дана країна в умовах вільної торгівлі;
  - б) при світовій ціні в 10 дол. яким буде об'єм імпорту даного товару;
  - в) як імпортна квота вплине на внутрішню ціну даного товару (визначте нову ціну);
  - г) наскільки збільшаться доходи імпортерів, що отримали право на імпорт в рамках квоти, від її введення;
  - д) якими будуть втрати споживачів.
- 4.31. Малюнок ілюструє внутрішній попит і пропозицію автомобілів в Україні. Світова ціна автомобіля дорівнює відрізку O2.

а)
визначте

внутрішню ціну на автомобілі і об'єм імпорту в умовах вільної торгівлі. Передбачимо, уряд вводить імпорнтне мито, рівне відрізку 2-3.

б) визначте внутрішню ціну автомобіля і об'єм імпорту після введення мита;

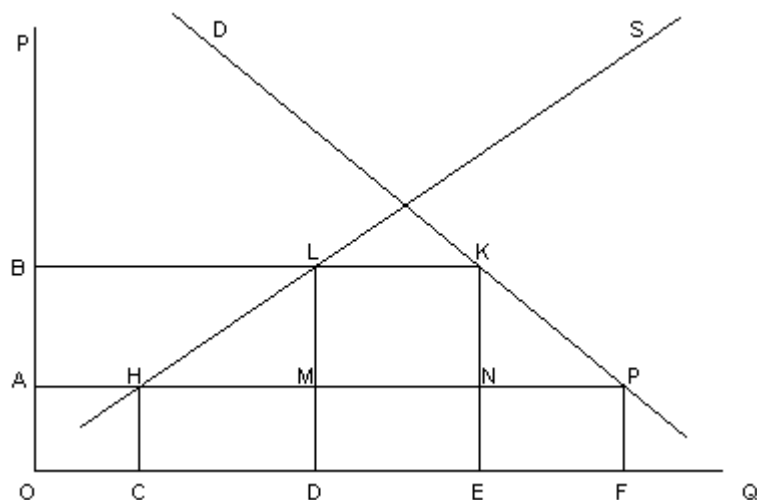
в) як зміниться обсяг внутрішнього виробництва автомобілів;

г) визначте на графіці площу фігури, що відображає додаткові витрати споживачів на покупку автомобіля після введення мита;

д) яка частина цих додаткових витрат поступить до держбюджету як дохід від мита, і яка частина складе додаткову ренту виробників;

е) які чисті втрати суспільства від введення імпорнтних мит?

4.32. Малюнок ілюструє внутрішній попит і пропозицію велосипедів в Китаї. Світова ціна велосипеда дорівнює відрізку OA.

Визначте:

а) який об'єм імпорту в країну за відсутності торгівельних обмежень.

Припустимо, уряд встановив імпорнтну квоту, що обмежує ввезення велосипедів до рівня MN.

б) яка ціна на велосипеди встановиться на внутрішньому ринку після введення імпорнтної квоти;

в) як зміниться внутрішнє виробництво і споживання велосипедів;

г) що показує площа прямокутника LKNM;

д) які чисті втрати суспільства від введення імпорнтної квоти.

4.33. Невелика країна імпортує товар X. Світова ціна цього товару дорівнює 10. Крива внутрішньої пропозиції товару X у цій країні визначається рівнянням $S=50+5P$, а рівняння кривої попиту має вигляд: $D=300-10P$.

Припустимо, що країна ввела специфічний митний тариф у розмірі 5 за кожен одиницю товару X. Розрахуйте вплив митного тарифу на:

- а) добробут споживачів (визначте втрати або вигреш);
- б) інтереси виробників товару X в даній країні;
- в) доходну частину державного бюджету;
- г) чистий вигреш (втрати) країни в цілому.

4.34. Мексика вводить тариф на експорт цукру у розмірі 20 дол. за тону. На підставі даних, приведених в таблиці, розрахуйте наступні величини:

	Без тарифу	З тарифом
Світова ціна цукру	300дол.за 1 т	300дол.за 1 т
Об'єм внутрішнього вжитку	6 млн. т	8 млн. т
Обсяг внутрішнього виробництва	22 млн. т	20 млн. т

- а) вигреш (втрати) мексиканських споживачів від введення тарифу;
- б) вигреш (втрати) мексиканських виробників від введення тарифу;
- в) розмір надходжень до державного бюджету від введення тарифу;
- г) чистий ефект від введення експортного мита на цукор для національного добробуту Мексики.

Виберіть правильну відповідь:

4.35. Хто більше всіх виграє від політики вільної торгівлі:

- а) галузі, що конкурують з імпортом;
- б) країни, що розвиваються;
- в) споживачі;
- г) молоді галузі виробництва.

4.36. Форми протекціонізму:

- а) селективний, галузевий, колективний, прихований;
- б) тарифний і нетарифний;
- в) однобічний, двосторонній, багатобічний.

4.37. До прихованих методів торгівельної політики відносяться:

- а) субсидії, тарифи, демпінг
- б) держзакупівлі, вимога про вміст місцевих компонентів, технічні бар'єри, податки і збори;
- в) торгівельні угоди, правові режими, технічні бар'єри, субсидії.

4.38. До кількісних методів торгівельної політики відносяться:

- а) квотування, ліцензування, правові режими, добровільні обмеження;
- б) квотування, ліцензування, добровільні обмеження;
- в) квотування, ліцензування, субсидії.

4.39. Компенсаційне мито - це:

- а) захід у відповідь на тариф, накладений торгівельним партнером;
- б) податок, введений проти субсидованого експорту з-за кордону;
- в) захід у відповідь на демпінг;
- г) плата, що компенсує екологічний збиток від імпортного товару.

4.40. «Добровільне» обмеження експорту передбачає:

- а) введення експортного мита експортером;
- б) квотування експорту експортером;
- в) квотування імпорту імпортером;
- г) квотування експорту імпортером.

4.41. Виберіть правильну відповідь. За правилами ГАТТ/ВТО експортні субсидії:

- а) заборонені;
- б) дозволені;
- в) дозволені, якщо торгівельний партнер використовує імпортний тариф;
- г) заборонені, але можуть використовуватися за узгодженням з торгівельним партнером.

Чому?

4.42. Три фірми експортують свої товари, продаючи їх на ринку Німеччини:

Показники	Фірма 1	Фірма 2	Фірма 3
Середні витрати виробництва (євро)	100	100	100
Ціна товару на внутрішньому ринку (євро)	100	120	90
Експортна ціна товару (євро)	110	110	90
Ціна аналогічних товарів в Германії (євро)	120	130	100

Яка з фірм-експортерів може бути звинувачена в демпінгу на німецькому ринку:

- а) фірма 1;
- б) фірма 2;
- в) фірма 3;
- г) жодна з фірм.

ТЕМА 10. СУЧАСНИЙ СВІТОВИЙ РИНОК: ДИНАМІКА І СТРУКТУРА.

Основні тенденції сучасного світового ринку. Динаміка світової торгівлі. Зміни в товарній структурі і напрямках світової торгівлі. Конкурентоспроможність країн в умовах глобалізації світових ринків. Міжнародна торгівля послугами: особливості і перспективи.

Україна на світовому ринку: товарна і географічна структура зовнішньої торгівлі, сучасне положення і перспективи.

Тема рефератів:

1. Конкурентоспроможність України в світовій економіці.
2. Специфіка ринку послуг України і його регулювання на міжнародному рівні.

Література

Авдокушин Е. Ф. Международные экономические отношения: Учебник. – М.: Юристъ, 2002, с.19 – 39, с. 133-149.

Киреев А.П. Международная экономика. В 2-х ч. - Ч.1 - М., 1997, с. 263-282.

Козік В. В., Панкова Л. А., Даниленко Н.Б. Міжнародні економічні відносини: Навч. посібник. – К.: Знання-Прес, 2002. – с.155-166.

Козік В.В., Панкова Л. А., Грігор'єв О. Ю., Босак А. О. Міжнародна економіка та міжнародні економічні відносини: Практикум. – К.: Вікар, 2003.с.138 – 152.

Макконнелл К.Р., Брю С.Л. Экономикс. Т.2 - М., 1992, с.320-323.

Международные экономические отношения: Учебник / Под ред. И.П. Фаминского. – М.: Юристъ, 2001.с.114 – 205, с. 229 – 243.

Семенов К. А. Международные экономические отношения: Курс лекций. – М.: Гардарики, 2001.с.60 – 87.

Черевань В. П., Романенко Л. Ф., Рум'янцев. Міжнародна економічна діяльність: Навчальний посібник – Київ: Видавничий Дім «Слово», 2003, с6 -

ТЕМА 11. МІЖНАРОДНИЙ РУХ КАПІТАЛУ: МІЖНАРОДНІ ІНВЕСТИЦІЇ (ПРЯМІ І ПОРТФЕЛЬНІ) І МІЖНАРОДНИЙ КРЕДИТ.

Міжнародний рух капіталу як форма міжнародних економічних відносин. Сутність, цілі, об'єкти і суб'єкти МРК. Об'єктивні основи міжнародного руху капіталу: причини, що викликають його необхідність і можливість. Інвестиційний клімат.

Форми міжнародного руху капіталу. Державний і приватний капітал. Підприємницький і позиковий капітал. Прямі і портфельні інвестиції. Форми міжнародних компаній. Багатонаціональні і транснаціональні корпорації, їх роль у світовій економіці. Світовий ринок позикового капіталу і проблеми

зовнішньої заборгованості країн. Наслідки міжнародного руху капіталу. Значення іноземного капіталу для національних економік.

Сучасні тенденції міжнародного руху капіталу: аналіз кількісних і якісних змін. Роль держави в залученні і регулюванні іноземних інвестицій. Участь України у міжнародному русі капіталу: проблеми і перспективи.

План практичного заняття

1. Міжнародний рух капіталу, його сутність і об'єктивні основи.
2. Форми міжнародного руху капіталу.
3. Сучасні тенденції міжнародного руху капіталу. Проблеми участі України в МРК.

Теми рефератів:

1. Прямі іноземні інвестиції до України і внутрішня інвестиційна активність.
2. Міжнародне регулювання руху капіталу.

ЛІТЕРАТУРА

Козик В.В., Панкова Л. А., Даниленко Н.Б. Міжнародні економічні відносини: Навч. посібник. – К.: Знання-Прес, 2002. – с.201-222.

Козик В.В., Панкова Л. А., Грігор'єв О. Ю., Босак А. О. Міжнародна економіка та міжнародні економічні відносини: Практикум. – К.: Вікар, 2003, с.152 – 177.

Международные экономические отношения: Учебник / Под ред. И.П. Фаминского. – М.: Юристъ, 2001, с.409 – 438, с. 464 – 487.

Международные экономические отношения: Учебник для вузов / В. Е. Рыбалкин, Ю.А. Щербанин, Л.В. Балдин и др. / Под. ред. проф. Рыбалкина. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2002, с.186 – 208.

Михайлушкин А. И. Международные экономические отношения: Учебник / А. И. Михайлушкин, П. И. Шимко. М.: Высш. шк., 2002., с.150 – 165.

Овчинников Г. П. Международная экономика: Учебное пособ. – СПб.: Изд-во Михайлова В. А., 2001, с.191 – 228.

Семенов К. А. Международные экономические отношения: Курс лекций. – М.: Гардарики, 2001, с. 89 – 100, с.230 – 268, с.

Питання і завдання для обговорення і самостійної роботи

I. Навчальні і контрольні питання

- 6.1. Визначте сутність міжнародного руху капіталу, його місце в системі міжнародних економічних відносин.
- 6.2. Які основні об'єкти і суб'єкти міжнародного руху капіталу?

- 6.3. Чим вивіз капіталу відрізняється від вивозу товарів? А як вони взаємозв'язані?
- 6.4. Чи можуть міжнародна торгівля і міжнародний рух чинників виробництва заміщати один одного?
- 6.5. Чому зараз правильніше говорити про міжнародний рух капіталу, а не про вивіз капіталу?
- 6.6. Які причини обумовлюють необхідність вивозу капіталу?
- 6.7. Які умови забезпечують можливість міжнародного руху капіталу?
- 6.8. Визначте значення руху капіталу для розвитку світового господарства.
- 6.9. Як різні економічні теорії трактують необхідність вивозу капіталу?
- 6.10. Як Ви думаєте, що вигідніше для країни: експорт товарів або експорт капіталу?
- 6.11. Як Ви думаєте, що вигідніше для країни: імпорт товарів або імпорт капіталу?
- 6.12. Визначте основні форми міжнародного руху капіталу.
- 6.13. Складіть схему, що відображає класифікацію форм міжнародного руху капіталу з використанням різних критеріїв.
- 6.14. Який критерій, відповідно до якого розмежовуються прямі і портфельні інвестиції? Чи можна вважати його досить точним?
- 6.15. Що таке портфельні інвестиції, і які основні види коштовних паперів, в яких здійснюються портфельні інвестиції?
- 6.16. У чому схожість і відмінність між:
  - а) зарубіжними прямими і портфельними інвестиціями;
  - б) прямими зарубіжними інвестиціями і міжнародними позиками;
  - в) зарубіжними портфельними інвестиціями і міжнародними позиками.
- 6.17. Чому вважається, що для країни переважно ввезення підприємницького, а не позикового капіталу?
- 6.18. Які основні мотиви прямого іноземного інвестування?
- 6.19. Які переваги і недоліки мають два варіанти прямих зарубіжних інвестицій:
  - а) шляхом створення нового підприємства;
  - б) шляхом придбання долі у діючому підприємстві?
- 6.20. Яким чином імпортні квоти і мита, що вводяться в різних країнах, можуть вплинути на об'єм прямих інвестицій з-за кордону в ці країни?
- 6.21. Назвіть основні форми міжнародних компаній, що загального і в чому їх відмінність?
- 6.22. Що означає «екстериторіальність»? До чого це призводить?
- 6.23. Визначте значення іноземного капіталу для національних економік.
- 6.24. Зняття обмежень на шляху міжнародного руху капіталу веде до збільшення темпів економічного зростання всіх країн, що беруть участь. Чи справедливе це твердження? Чому?
- 6.25. Які сучасні тенденції міжнародного руху капіталу?
- 6.26. Охарактеризуйте масштаби і динаміку сучасного міжнародного руху капіталу.

- 6.27. Визначте основні географічні потоки сучасного міжнародного руху капіталу.
- 6.28. Чим пояснюється необхідність залучення зарубіжного капіталу в економіку країни?
- 6.29. З якою метою і яким чином здійснюється державне регулювання іноземних інвестицій?
- 6.30. Визначте зміст і значення інвестиційного клімату.
- 6.31. Оцініть можливості і перспективи участі України у міжнародному русі капіталу як його експортеру і імпортеру.
- 6.32. Визначте основні шляхи поліпшення інвестиційного клімату в Україні.

II. Задачі і тести

- 6.33. Які з наступних прикладів відносяться до міжнародного руху позикового капіталу, які – підприємницького:
- а) Капітал поміщається у промислові, транспортні, сільськогосподарські підприємства шляхом створення за кордоном власних або змішаних підприємств.
  - б) Компанії придбають у повну власність діючі підприємства різних галузей на території інших країн.
  - в) Банки або уряди однієї країни надають позики підприємцям або урядам іншої країни з метою здобуття доходу у вигляді відсотка, рівень якого заздалегідь фіксується.
  - г) Доходи від вивозу капіталу йдуть його власникові у вигляді дивіденду, розмір якого змінюється.
  - д) Капітал направляється на заздалегідь установлений термін, після закінчення якого має бути повернений його власникові.
  - е) За іноземним власником капіталу зберігаються права власності на іноземний капітал і можливість безпосереднього контролю за його використанням.
- 6.34. Які з наступних видів інвестицій вважаються прямими, а які портфельними?
- а) Український банк купив акції російської компанії «Лукойл» на 20 млн. дол. Загальна вартість випуску акцій склала 600 млн. дол.
  - б) Німецький банк придбав будівлю в Донецьку, в якому відкрив свою філію в Україні.
  - в) Харківський тракторний завод збільшив свою долю в статутному фонді спільного підприємства, що знаходиться у Росії, зі збуту тракторів з 51 до 75 %.
  - г) Російська брокерська фірма за дорученням клієнта з Франції придбала 10 % поточного випуску акцій АТ «Роснефтегаз».
  - д) Російська фірма ТНК відкрила чергову бензозаправну станцію у Києві.

- е) Українсько-американський інвестиційний фонд розмістив 100 млн. дол. США в українських державних короткострокових зобов'язаннях і облігаціях державної позики.
- 6.35. Визначите економічну сутність наступних дій:
- а) Донецький металургійний завод експортував метал. Його оплата з відсотками станеться протягом року частковими внесками.
  - б) Компанія “Coca-Cola” придбала в Україні ділянку землі і будує завод з виробництва напоїв.
  - в) Компанія “British Petroleum” купила на комбінаті «Азовмаш» 100 залізничних цистерн для транспортування нафти.
  - г) Компанія “McDonalds” купила на Донецькій меблевій фабриці партію стільців для устаткування своїх закусточних в Донецьку, Києві, Харкові.
  - д) Громадянин України перетворив все своє майно на іноземну валюту, перевів її до Німеччини, а потім виїхав туди на постійне місце проживання.
  - е) Американський комерційний банк у розрахунку на підвищення курсу ієни перевів крупну суму в доларах до Японії і конвертував її в місцеву валюту.
  - ж) Англійці купують на біржі акції іноземних компаній.
  - з) Бізнесмен, побоюючись політичних переслідувань у своїй країні, у результаті яких він міг би втратити свій капітал, переводить гроші в країну, де податки, банківський кредит, стійкість валюти приблизно такі ж, але політична ситуація стабільна.
  - і) Українська фірма продала свій товар в Германії за 300 тис. євро, з них 100 тис. вона перевела до України, зареєструвала як експортну виручку, сплативши податки, що належать. Останні 200 тис. євро фірма залишила на банківському рахунку в Германії.
  - к) Країна не в змозі виплатити іноземним банкам необхідні суми для погашення колишніх боргів і відсотки за ними. Вона звертається до кредиторів з проханням приписати суми, що підлягають виплаті у вигляді відсотків, до основного боргу.
  - л) Китай купив у Росії бурильну установку для видобутку нафти.
  - м) Американський торговець купив у Донецьку кондитерський магазин.
- 6.36. “Кока-Кола” – американський виробник прохолодних напоїв, продає їх концентрат до України. Проте український уряд вводить високий імпорتنний тариф на ввезення «Кока-коли», аби захистити національних виробників напоїв. Які кроки може зробити “Кока-кола”, аби не поступитися часткою українського ринку місцевим виробникам?
- 6.37. Ви купили акції компанії ІВМ. Чи є це вивозом капіталу з України? Якщо так, то в якій формі? А якщо Ви купили облігації цієї компанії?

Виберіть правильну відповідь:

- 6.38. Який з наступних прикладів переміщення коштів не є методом міжнародного кредитування:
- а) розміщення коштів на депозитах;
  - б) міжнародні трансферти;
  - в) торгівельні кредити;
  - г) державні позики.
- 6.39. Форми міжнародного капіталу за цільовим призначенням:
- а) короткострокові, довгострокові вкладення;
  - б) державний, приватний капітал;
  - в) позиковий, підприємницький капітал;
  - г) прямі, портфельні інвестиції.
- 6.40. Яку угоду можна назвати формою прямих зарубіжних інвестицій:
- а) переказ українськими працівниками заробітної плати з Росії на батьківщину;
  - б) ввезення українськими банками готівкових доларів;
  - в) розміщення українським урядом облігаційної позики на євrorинках;
  - г) покупка компанією АВК російського приватизованого підприємства;
  - д) покупка Національним банком України доларів США на валютному ринку.
- 6.41. Уряду найбільш вигідні іноземні інвестиції у вигляді:
- а) прямих інвестицій;
  - б) портфельних інвестицій;
  - в) інших інвестицій;
  - г) всіх перерахованих інвестицій однаковою мірою;
  - д) немає правильної відповіді.
- 6.42. Власники відносно надлишкових чинників виробництва в умовах лібералізації руху чинників у світовому масштабі:
- а) програють;
  - б) виграють;
  - в) залишаються байдужими;
  - г) немає правильної відповіді.

ТЕМА 12. МІЖНАРОДНА ТРУДОВА МІГРАЦІЯ І СВІТОВИЙ РИНОК ПРАЦІ.

Міжнародна міграція робочої сили у системі міжнародних економічних відносин. Еміграція, імміграція, рееміграція. Причини, що викликають трудову міграцію.

Види міжнародної міграції робочої сили: добровільна і вимушена, легальна і нелегальна, постійна, тимчасова, міграція малокваліфікованої і

висококваліфікованої робочої сили. «Витік мізків», його причини, шляхи, наслідки.

Наслідки трудової міграції: її вплив на економіку країн-експортерів і країн-імпортерів.

Еволюція і сучасні тенденції міжнародної міграції робочої сили. Масштаби і динаміка міграційних процесів. Головні напрями міграційних потоків. Посилення державного регулювання міграції. Еміграційна і імміграційна політика держави, їх зміст, цілі, методи. Міждержавне регулювання міграції населення. Міжнародна організація праці (МОП).

Участь України у міграційних процесах сучасного світу.

План практичного заняття

1. Міжнародна міграція робочої сили, її сутність, причини і види.
2. Наслідки трудової міграції для країн-експортерів і країн-імпортерів робочої сили.
3. Сучасні тенденції трудової міграції.

Теми рефератів:

1. Соціально-економічні наслідки міжнародної трудової міграції для України.
2. Регулювання міграційних процесів в Україні.

Література

Семенов К. А. Международные экономические отношения: Курс лекций. – М.: Гардарики, 2001, с.104 – 118.

Авдокушин Е. Ф. Международные экономические отношения: Учебник. – М.: Юристъ, 2002. с.181 – 200.

Козик В.В., Панкова Л. А., Даниленко Н.Б. Міжнародні економічні відносини: Навч. посібник. – К.: Знання-Прес, 2002. – с.223-233.

Міжнародні економічні відносини: Підручник / Під ред. І.П. Фамінського. – М.: Юристъ, 2001. с.376 – 409.

Черевань Ст П., Романенко Л. Ф., Рум'янцев. Міжнародна економічна діяльність: Навчальний посібник – Київ: Видавничий Дім «Слово», 2003. с.46 – 77.

Міжнародні економічні відносини: Підручник для вузів / Ст Е. Рибалкин, Ю.А. Щербанін, Л.В. Балдін і ін. / Під. ред. проф. Рибалкина. – М.: ЮНІТІ-ДАНА, 2002. с.208 – 223.

Питання і завдання для обговорення і самостійної роботи

I. Навчальні і контрольні питання

- 7.1. Що таке міграція населення? Чи слід ототожнювати міграцію населення і міграцію робочої сили? Чому?
- 7.2. Назвіть основні види міграції населення.

- 7.3. Дайте визначення міжнародної міграції робочої сили.
- 7.4. Що таке еміграція, імміграція, рееміграція? Як співвідносяться ці поняття?
- 7.5. Які основні причини, що викликають міжнародну міграцію робочої сили?
- 7.6. Визначте економічні чинники, що призводять до трудової міграції?
- 7.7. Які причини неекономічного характеру можуть стимулювати міграцію?
- 7.8. Визначте чинники, що підсилюють мобільність населення у світі в сучасних умовах.
- 7.9. Чи слід визнати міграцію робочої сили нормальним явищем у житті світової спільноти? Чому?
- 7.10. Міграційні процеси служать основою формування світового ринку робочої сили. У чому його сутність і основні особливості?
- 7.11. Які основні види міжнародної міграції робочої сили?
- 7.12. Складіть схему, що відображає види трудової міграції з використанням різних критеріїв.
- 7.13. Якими причинами можна пояснити існування великомасштабної нелегальної міграції, які її наслідки і перспективи?
- 7.14. Чим відрізняються постійна і тимчасова міграція? Який критерій їх розмежування? Наведіть приклади постійної і тимчасової міграції.
- 7.15. Що загального і чим відрізняються міграція малокваліфікованої і висококваліфікованої робочої сили?
- 7.16. Що прийнято розуміти під «витоком мізків»? Які причини, шляхи і наслідки даного явища?
- 7.17. Назвіть основні категорії бажаних емігрантів для більшості приймаючих країн.
- 7.18. Оцініть наступний вислів: «Якби ми депортували 1 млн. нелегальних іммігрантів із США, то загальна чисельність безробітних в нашій країні скоротилася б на 1 млн.».
- 7.19. Визначте основні наслідки еміграції для країни-експортера робочої сили.
- 7.20. Які основні наслідки імміграції для країни-імпортера робочої сили?
- 7.21. Як трудова міграція впливає на ринок праці, платіжний баланс, державний бюджет країн-експортерів і імпортерів робочої сили?
- 7.22. Які демографічні і соціально-економічні проблеми виникають у розвинених країн Заходу у зв'язку з імміграцією іноземних робітників? Як вони впливають на міграційну політику цих країн?
- 7.23. Як проходила еволюція міжнародної міграції робочої сили?
- 7.24. Охарактеризуйте сучасні тенденції трудової міграції.
- 7.25. Які масштаби і динаміка сучасних міграційних процесів?
- 7.26. Охарактеризуйте головні міграційні потоки в сучасних умовах.
- 7.27. Назвіть країни і регіони, найпривабливіші для мігрантів з-за кордону.

- 7.28. Чи Вірне твердження, що у міру зближення рівнів соціально-економічного розвитку країн рівень активності міграції населення знижуватиметься?
- 7.29. Чим викликається необхідність державного регулювання міграційних процесів?
- 7.30. Охарактеризуйте основні цілі і зміст державної еміграційної політики.
- 7.31. Які основні цілі і інструменти державної імміграційної політики?
- 7.32. Що Ви знаєте про міждержавне регулювання міграції трудових ресурсів? Які організації займаються цим, яким чином?
- 7.33. Охарактеризуйте положення сучасної України в міграційних процесах сучасного світу.
- 7.34. Які основні причини і напрями еміграції робочої сили з України?
- 7.35. Продумайте основні особливості міграційної політики українського уряду.

II. Задачі і тести

- 7.36. У минулому році з країни виїхали 949 тис. чоловік, а приїхали в країну 732 тис. чоловік. Визначте:
- об'єм валової міграції;
  - міграційне сальдо.
- 7.37. З яким видом міграції населення ми маємо справу в наступних випадках:
- Кузьма Кузьмич з хутора Козюльки переїхав до м. Суми.
  - Доставка чорних рабів з Африки на американський континент у 17-18 століттях.
  - Лікар Л. Шульженко знаходиться в Англії на 10-тимісячному стажуванні.
  - Сім'я Рабінович переїхала з України до Ізраїлю і отримала ізраїльське громадянство.
  - Програміст В. Сидоров за контрактом з фірмою "Siemens" третій рік проживає і працює в Німеччині.
  - Переселення французів-гугенотів до Англії унаслідок релігійних переслідувань у 16 столітті.
  - Приїхавши на запрошення друзів до Іспанії, українка Т. Петренко влаштувалася на роботу в місцеве кафе.
  - Шахтар Н. Іваніцький, що проживає в селі на сході Луганської області, працює на шахті об'єднання «Ростовуголь», яка знаходиться у розташованому поряд з кордоном селищі.
  - Італієць Р. Скаваліні працює на заводі Форда в Кельні (ФРН).
  - Шахіст В. Силін живе в Іспанії і виступає за збірну команду Іспанії по шахах.
- 7.38. Кожен вид трудової міграції обумовлений певним комплексом причин, частина яких є загальними для всіх видів міграції, деякі – характерні лише для даного виду. З нижчеприведеного переліку виберіть, які

причини є загальними для міграції малокваліфікованої і висококваліфікованої робочої сили, а які - специфічними лише для висококваліфікованих фахівців:

- а) стереотипи західної культури, що отримуються у процесі навчання за кордоном;
- б) комфортніші побутові умови;
- в) політика заохочення припливу фахівців з-за кордону, що проводиться промислово-розвиненими країнами;
- г) пошук роботи;
- д) вищий рівень оплати праці;
- е) більше цивільних і демократичних свобод;
- ж) необмежені можливості для творчості і саморозвитку;
- з) краще лабораторне устаткування;
- и) диспропорції економічної і соціальної структури країн-донорів.

7.39. Які кроки уряду Німеччини приведуть до більшого зростання міжнародної міграції і чому:

- а) лібералізація правил виїзду своїх громадян за рубіж;
- б) лібералізація правил в'їзду до країни з-за кордону;
- в) прийняття програми допомоги країнам, що розвиваються;
- г) прийняття програми диверсифікації географічної структури імміграції.

Виберіть правильну відповідь:

7.40. Еміграція призводить:

- а) до поліпшення стану платіжного балансу країни;
- б) до збільшення доходів держбюджету;
- в) до збільшення безробіття;
- г) до поліпшення якісного складу сукупної робочої сили.

7.41. Імміграція призводить:

- а) до поліпшення стану платіжного балансу країни;
- б) до збільшення доходів держбюджету;
- в) до зменшення безробіття;
- г) до поліпшення положення немігруючих працівників.

7.42. Еміграція призводить:

- а) до збільшення доходів працюючих і доходів власників капіталу;
- б) до збільшення доходів працюючих і зменшенню доходів власників капіталу;
- в) до зменшення доходів працюючих і доходів власників капіталу.

7.43. Імміграція призводить:

- а) до збільшення доходів працюючих і доходів власників капіталу;
- б) до збільшення доходів працюючих і зменшенню доходів власників капіталу;

в) до зменшення доходів працюючих і збільшенню доходів власників капіталу.

7.44. Міжнародна трудова міграція у світовому масштабі призводить:

а) до стабілізації обсягів виробництва;

б) до зменшення обсягів виробництва;

в) до збільшення обсягів виробництва.

ТЕМА 13. СВІТОВИЙ ВАЛЮТНИЙ РИНОК І СВІТОВА ВАЛЮТНА СИСТЕМА.

Міжнародні валютні відносини, їх функції і роль у системі світогосподарських зв'язків. Світова валютна система, її основні елементи. Міжнародна валютна ліквідність. Роль золота у міжнародних валютних відносинах.

Еволюція світової валютної системи: основні етапи і типи. Золотомонетний стандарт. Бреттон-Вудська система. Сучасна валютна система, її основні риси і проблеми функціонування.

План практичного заняття

1. Міжнародні валютні відносини, їх роль у системі світогосподарських зв'язків.
2. Світова валютна систем, її основні елементи.
3. Еволюція світової валютної системи. Проблеми функціонування сучасної валютної системи.

Теми рефератів:

1. Роль МВФ у світовій валютній системі.
2. Зміст і значення європейської валютної системи.

Література

Козик В.В., Панкова Л. А., Даниленко Н.Б. Міжнародні економічні відносини: Навч. посібник. – К.: Знання-Прес, 2002. – с.2565-260, 277-284.

Макконнелл К.Р., Брю С.Л. Экономикс., Т. 2. -М., 1992, с.318, 352-357.

Международные валютно кредитные и финансовые отношения: Учебник / Под ред. Красавиной Л. Н. – М.: Финансы и статистика, 2002, с. 31 – 117.

Международные экономические отношения: Учебник для вузов / В. Е. Рыбалкин, Ю.А. Щербанин, Л.В. Балдин и др. / Под. ред. проф. Рыбалкина. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2002, с.348 – 377.

Михайлушкин А. И. Международные экономические отношения: Учебник / А. И. Михайлушкин, П. И. Шимко. М.: Высш. шк., 2002. с.194 – 207.

Питання і завдання для обговорення і самостійної роботи

I. Навчальні і контрольні питання

- 8.1. Визначте роль міжнародних валютних відносин у системі світогосподарських зв'язків.
- 8.2. Обґрунтуйте подвійний характер міжнародних валютних відносин як вторинних (похідних) і як самостійних на основі показників структури валютних операцій:

Об'єм валютних операцій в світовому господарстві (%)	Об'єм чисто валютних операцій (%)	Об'єм валютних операцій по розрахунках в міжнародній торгівлі (%)
100	90	10

- 8.3. Які об'єктивні і суб'єктивні чинники, що трансформують міжнародні валютні відносини у світову валютну систему?
- 8.4. Охарактеризуйте поняття світової валютної системи, що визначає її системність?
- 8.5. Які основні елементи світової валютної системи?
- 8.6. Охарактеризуйте міжнародну валютну ліквідність і її структуру.
- 8.7. Поясніть напрями динаміки структури міжнародних ліквідних засобів і її причини.
- 8.8. Визначте поняття валюти і її різновиди з точки зору приналежності.
- 8.9. Що робить валюту резервною і в яких основних валютах країни тримають свої валютні резерви?
- 8.10. Які валюти прийнято вважати твердими? Які передумови і наслідки даного явища?
- 8.11. Поясніть, чому держави купують золото.
- 8.12. Визначте основні етапи еволюції світової валютної системи.
- 8.13. Охарактеризуйте основні риси, плюси і мінуси системи «золотого стандарту». Яка роль золота в цій системі?
- 8.14. Які історичні умови і основні причини руйнування системи «золотого стандарту»?
- 8.15. Які об'єктивні передумови створення і основні риси Бреттон-Вудської валютної системи?
- 8.16. Яку роль грав долар у Бреттон-Вудській валютній системі і чим це можна пояснити?
- 8.17. Назвіть і поясніть основні причини руйнування Бреттон-Вудської валютної системи.
- 8.18. Дайте характеристику сучасної світової валютної системи і її основних рис.

- 8.19. У чому полягає сутність європейської валютної системи і які її основні параметри?
- 8.20. Порівняйте роль золота в умовах золотого стандарту, Бреттон-Вудській і сучасній світовій валютній системі.

II. Задачі і тести.

Виберіть правильну відповідь:

- 8.21. Що відбувалося після прив'язки валютного курсу до золота:
- а) збільшувалися можливості грошово-кредитного регулювання економіки;
  - б) обмежувалися можливості грошово-кредитного регулювання економіки;
  - в) валютні курси встановлювалися без урахування фундаментальних економічних закономірностей;
  - г) темпи економічного розвитку починали випереджати фізичні об'єми золотодобування.
- 8.22. В умовах золотодевізного стандарту:
- а) лише долар розмінювався на золото;
  - б) як девізи виступали резервні валюти;
  - в) країни досягли високих показників у розвитку світової торгівлі;
  - г) усі відповіді невірні.
- 8.23. Що з перерахованого є основною причиною розпаду системи золотомонетного стандарту:
- а) неузгодженість різних держав у проведенні валютно-фінансової політики;
  - б) трансформація стихійно функціонуючої ринкової системи у державно-регульовану;
  - в) брак запасів золота для забезпечення вільного обміну валют;
  - г) наслідки Великої депресії 1929-1933 рр.
- 8.24. Що не є рисою Бреттон-Вудської валютної системи:
- а) золото грає роль світових грошей при деякому скороченні його функцій;
  - б) зобов'язання США обмінювати долари на золото по твердому курсу;
  - в) вільний приватний купівля-продаж золота;
  - г) встановлення режиму фіксованих валютних курсів.
- 8.25. Ямайська валютна конференція:
- а) вирішила проблеми обміну валют на золото;
  - б) прийняла рішення про випуск євро;
  - в) затвердила долар як основний резервний засіб;
  - г) вирішила проблему вільного вибору країнами режиму валютного курсу;
  - д) відмінила обмін долара на золото.
- 8.26. Міжнародна ліквідність – це:

- а) сукупність усіх платіжних інструментів;
  - б) склад валютних курсів і валютних паритетів;
  - в) складний економічний механізм, що забезпечує купівлю-продаж окремих валют;
  - г) готівкова частина грошової маси, циркулююча з рук в руки.
- 8.27. Валюта, що характеризується стабільним валютним курсом:
- а) вільно конвертована;
  - б) тверда;
  - в) фіксована;
  - г) резервна.
- 8.28. Система золотого стандарту автоматично забезпечувала баланс експорту і імпорту.
- а) вірно; б) невірно.
- 8.29. Коли країна в період золотомонетного стандарту знижувала ціну золота, то відбувалося знецінення її валюти.
- а) вірно; б) невірно.
- 8.30. У структурі міжнародних ліквідних засобів основну долю складає золото.
- а) вірно; б) невірно.
- 8.31. Фактично завершена демонетизація золота.
- а) вірно; б) невірно.
- 8.32. У світовій економіці в даний час діє система фіксованих валютних курсів.
- а) вірно; б) невірно.

ТЕМА 14. ВАЛЮТНИЙ КУРС. ТЕОРІЯ ВАЛЮТНОГО КУРСУ.

Валютний ринок. Валютний курс. Офіційне і вільне, пряме і зворотне котирування, крос-курс валют. Курс покупця і курс продавця, валютна маржа. Множинність валютного курсу.

Основні функції валютного курсу. Об'єктивні основи валютного курсу. Валютний паритет, його форми. Золотий паритет, паритет купівельної спроможності валют. Динаміка валютних курсів. Чинники, що визначають валютні курси.

Режими встановлення і підтримки валютних курсів. Фіксовані і плаваючі валютні курси, їх переваги, недоліки. Системи валютних курсів з можливими комбінаціями основних режимів.

Конвертованість валют, її зміст. Умови перетворення національних валют у конвертовані. Види валют за рівнем конвертованості. Валютні обмеження. Внутрішня і зовнішня конвертованість валют.

Валютний курс і макроекономічна рівновага. Вплив валютних курсів на міжнародні економічні відносини.

1. Валютний курс, його зміст і види. Чинники, що визначають валютні курси.
2. Основні режими валютних курсів. Конвертованість валют.

Теми рефератів:

1. Економічна політика держави при фіксованому і плаваючому валютному курсі.
2. Об'єктивні основи і наслідки конвертованості валюти для національної економіки.

Література

Международные валютно кредитные и финансовые отношения: Учебник / Под ред. Красавиной Л. Н. – М.: Финансы и статистика, 2002, - с. 122 – 207.

Савельє Є.В. Міжнародна економіка: теорія міжнародної торгівлі і фінансів: Підручник для магістрів з міжнародної економіки і державної служби. – Тернопіль: Економічна думання, 2001, - с. 294 – 320, с.334 – 361.

Козик В.В, Панкова Л. А., Грігор'єв О. Ю., Босак А. О. Міжнародна економіка та міжнародні економічні відносини: Практикум. – К.: Вікар, 2003, с.272 – 307.

Михайлушкин А. И. Международные экономические отношения: Учебник / А. И. Михайлушкин, П. И. Шимко. М.: Высш. шк., 2002, с.217 – 234.

Овчинников Г. П. Международная экономика: Учебное пособ. – СПб.: Изд-во Михайлова В. А., 2001, с.289 – 374.

Международные экономические отношения: Учебник / Под ред. И.П. Фаминского. – М.: Юристъ, 2001, с.575 –626.

Питання і завдання для обговорення і самостійної роботи

I. Навчальні і контрольні питання

- 9.1. Визначте зміст валютного ринку, які особливості його функціонування?
- 9.2. Що таке валютний (обмінний) курс?
- 9.3. Які види валютних котирувань вам відомі? У чому їх відмінність? Наведіть приклади.
- 9.4. Як визначається крос-курс валют?
- 9.5. Чим відрізняються курс покупця і курс продавця валюти? Що є валютна маржа?
- 9.6. У чому причини використання множинного валютного курсу, в яких формах він виявляється? Які наслідки такої практики?
- 9.7. Визначте основні функції валютного курсу.
- 9.8. Що таке валютний паритет, які форми валютного паритету вам відомі?
- 9.9. Що таке паритет купівельної спроможності валют? Чи збігається паритет купівельної спроможності з валютним курсом? Чому?
- 9.10. Які чинники впливають на рівень і динаміку валютного курсу?

- 9.11. Покажіть вплив на валютний курс національної валюти наступних чинників.
- а) рівня процентної ставки в країні,
  - б) зміни рівня цін на товари національних виробників на внутрішньому ринку,
  - в) стану сальдо платіжного балансу.
- 9.12. Покажіть взаємозв'язок між конкурентоспроможністю національних товарів і валютним курсом національної грошової одиниці.
- 9.13. Поясніть, як зміна валютного курсу національної грошової одиниці вплине на інтереси експортерів і об'єми експорту.
- 9.14. Поясніть, як зміна валютного курсу національної грошової одиниці вплине на інтереси імпортерів і об'єми імпорту.
- 9.15. Як зростання або падіння валютного курсу впливає на ціни вітчизняних і іноземних товарів.
- 9.16. Покажіть, яким чином зміна вартості національної валюти впливає на споживачів даної країни.
- 9.17. Назвіть і охарактеризуйте основні режими встановлення і підтримки валютних курсів, їх переваги і недоліки.
- 9.18. Визначте переваги і недоліки фіксованого валютного курсу, в яких формах він може бути представлений?
- 9.19. У чому полягають позитивні і негативні сторони «плаваючих» валютних курсів?
- 9.20. Як держава може впливати на валютний курс в умовах «плаваючих» валютних курсів?
- 9.21. Що таке «валютна інтервенція», «валютний коридор», їх зміст, цілі?
- 9.22. Як називаються зміни вартості валюти при фіксованому і «плаваючому» валютних курсах?
- 9.23. Визначте поняття і зміст конвертованості валюти.
- 9.24. Чи впливає конвертованість національної валюти на рівень і форми участі країни в міжнародних економічних відносинах? Яким чином?
- 9.25. Чим визначається ступінь конвертованості валюти?
- 9.26. Що таке валютні обмеження, хто їх здійснює, з якою метою?
- 9.27. Що таке повна конвертованість валюти? Які країни можуть її дозволити собі? Визначте основні макроекономічні умови високого ступеню конвертованості валюти?
- 9.28. У чому полягає конвертованість за поточними операціями? Які країни мають таку конвертованість?
- 9.29. Які зміст і наслідки конвертованості валюти за операціями з капіталом?
- 9.30. Поясніть наслідки неконвертованості національної валюти.

II. Задачі і тести

- 9.31. У таблиці приведені пряме або зворотне котирування деяких валют у доларах США. Заповніть таблицю, розрахувавши протилежне котирування і крос-курс валют по відношенню до української гривні.

Валюта	Пряме котирування	Зворотне котирування	Крос-курс
Британський фунт	0.5574		
Євро	0.8139		
Канадський долар		0.8632	
Мексиканський песо	23.4815		
Норвезька крона		0.1743	
Російський рубель	28.9746		
Українська гривна	5.3456		1
Японська ієна		0.0103	

Виберіть правильну відповідь:

- 9.32. Уявіть, що ви займаєтеся валютними операціями. Як ви відреагуєте на повідомлення, що розроблений технологічний процес отримання дешевої сонячної енергії з використанням російського нікелю:
- купите рублі;
  - продасте рублі;
  - купите долари США?
- 9.33. Підвищення курсу національної валюти приведе до:
- зменшення ціни експорту і імпорту;
  - зростання ціни експорту і імпорту;
  - зменшення ціни експорту і зростання ціни імпорту;
  - зростання ціни експорту і зменшення ціни імпорту.
- 9.34. У результаті різкого підвищення цін на нафту на світовому ринку і збільшення у зв'язку з цим експорту Росії валютний курс російського рубля став неприйнятно високим. Для того, щоб зменшити його, Центральний банк Росії повинен:
- збільшити валютні резерви;
  - скоротити грошову пропозицію;
  - підвищити ставку рефінансування;
  - зменшити валютні резерви.

- 9.35. Виберіть правильну відповідь. Якщо обмінний курс швейцарського франка по відношенню до долара США змінився з 4 франків до 3 франків за 1 долар, то ціна франка:
- а) Піднялася з 25 центів до 33 центів, а курс долара зріс по відношенню до франка.
  - б) Впала з 33 центів до 25 центів, а долар знецінився по відношенню до франка.
  - в) Піднялася з 25 центів до 33 центів, а долар знецінився по відношенню до франка.
  - г) Впала з 33 центів до 25 центів, а курс долара зріс по відношенню до франка.
- 9.36. Як може вплинути на фізичний об'єм експорту і імпорту України помітне зниження ціни гривни в іноземних валютах (наприклад, в доларах США)?
- а) Експорт і імпорт зростуть.
  - б) Експорт зросте, а імпорт знизиться.
  - в) Експорт і імпорт знизяться.
  - г) Експорт знизиться, а імпорт зросте.
  - д) Істотно не вплине ні на експорт, ні на імпорт.
- 9.37. Якщо при режимі фіксованих валютних курсів рівень інфляції у Франції виявиться вищим, ніж в інших країнах, то:
- а) Французький експорт і імпорт знизяться.
  - б) Французький експорт і імпорт зростуть.
  - в) Французький експорт зросте, а імпорт знизиться.
  - г) Французький експорт знизиться, а імпорт зросте.
- 9.38. Якщо американські корпорації виплачують високі дивіденди (у доларах) іноземцям, то:
- а) Це може привести до знецінення долара.
  - б) Це може привести до підвищення курсу долара.
  - в) У США переміщатиметься золото як компенсація за долари, що пішли з країни.
  - г) Імпорт в США збільшуватиметься, компенсуючи долари, що пішли за кордон.
  - д) Усі попередні відповіді невірні.
- 9.39. Чим визначається курс валюти в системі плаваючих валютних курсів?
- а) розміром золотого запасу країни;
  - б) рівнем національного доходу;
  - в) попитом і пропозицією валют на ринку;
  - г) рівнем інфляції.
- 9.40. Конвертованість за поточними операціями регулює:
- а) центральний банк;
  - б) міністерство фінансів;
  - в) міністерство економіки.

- 9.41. Країна, економічне зростання якої обганяє зростання її ведучих торговельних партнерів, може чекати, що міжнародна вартість її валюти знизиться.
а) вірно; б) невірно
- 9.42. Країна, в якій процентні ставки зростають швидше, ніж в інших країнах, може розраховувати на те, що міжнародна вартість її валюти підвищиться.
а) вірно; б) невірно.
- 9.43. Система гнучких валютних курсів може робити дестабілізуючий вплив на внутрішню економіку, привести до скорочення зовнішньої торгівлі.
а) вірно; б) невірно.
- 9.44. Валюта країни подорожчає, якщо темпи інфляції в ній нижчі, ніж в інших країнах світу.
а) вірно; б) невірно.

Тема 15. ПЛАТІЖНИЙ БАЛАНС І РЕГУЛЮВАННЯ ВАЛЮТНИХ ВІДНОСИН.

Платіжний баланс і основні принципи його складання. Структура платіжного балансу. Сальдо платіжного балансу і його вимір. Регулювання платіжного балансу.

Ринкове і державне регулювання валютних відносин. Сутність валютної політики. Валютний курс як мета економічної політики. Валютне законодавство.

Форми валютної політики. Дисконтна (облікова) політика. Девізна політика, валютні інтервенції і стерилізація. Валютний контроль і валютні обмеження. Девальвація і ревальвація. Регулювання платіжного балансу. Межі і протиріччя валютної політики.

Міжнародні валютно-кредитні і фінансові організації, їх роль у регулюванні міжнародних валютних відносин.

План практичного заняття.

1. Принципи складання і структура платіжного балансу.
2. Ринкове і державне регулювання валютних відносин. Сутність і цілі валютної політики.
3. Форми, межі і протиріччя валютної політики.
4. Роль міжнародних валютно-кредитних організацій у регулюванні валютних відносин.

Теми рефератів:

1. Вплив платіжного балансу на економіку України і основні методи його регулювання.
2. Роль міжнародних валютно-фінансових організацій в регулюванні валютних відносин.

Література

Долан Э. Дж., Линдсей Д. Деньги, банковское дело и денежно-кредитная политика. - М., 1992, с.408-425.

Козик В.В., Панкова Л. А., Даниленко Н.Б. Міжнародні економічні відносини: Навч. посібник. – К.: Знання-Прес, 2002. – с.171-200.

Кравчук Н.А., Луцишин З.О. Валютное регулирование: от запретов до обоснованных ограничений// Финансы Украины, 1996, №9, с.68-70.

Макконнелл К.Р., Брю С. Л. Экономикс. - М., 1992, т.2, с.346-364.

Международные валютно-кредитные и финансовые отношения /Под ред. Красиной Л.Н. - М., 2002, с.176-210.

Международные экономические отношения. Учебник /Под ред. В.Е.Рыбалкина - М.: ЮНИТИ -ДАНА 2001, с.377-394.

Международные экономические отношения: Учебник / Под ред. И.П. Фаминского. – М.: Юристъ, 2001, с.650 – 670.

Питання і завдання для обговорення і самостійної роботи

I. Навчальні і контрольні питання

- 10.1. Що таке платіжний баланс, які основні принципи його складання?
- 10.2. Охарактеризуйте структуру платіжного балансу.
- 10.3. Що таке позитивне, негативне сальдо платіжного балансу країни, оцініть їх можливі причини, наслідки.
- 10.4. Чому великий дефіцит або велике позитивне сальдо рахунку поточних операцій платіжного балансу викликає занепокоєність уряду?
- 10.5. Чи може країна мати дефіцит балансу поточних операцій і одночасно позитивне сальдо платіжного балансу?
- 10.6. Поясніть твердження: «Дефіцит за поточними операціями означає, що ми отримуємо більше товарів і послуг з-за кордону, чим вивозимо з країни». Чому така ситуація може бути охарактеризована як «несприятлива»?
- 10.7. Які основні методи державної дії на стан платіжного балансу?
- 10.8. Визначте сутність і цілі валютної політики.
- 10.9. Дайте характеристику основних інструментів валютної політики.
- 10.10. Чим відрізняються заходи прямого і непрямого регулювання валютних відносин?
- 10.11. Поясніть вплив девальвації і ревальвації валюти на національну економіку.
- 10.12. Які заходи повинен вжити центральний банк при здійсненні валютної інтервенції на зовнішньому валютному ринку, добиваючись ревальвації своєї валюти?
- 10.13. В умовах фіксованого валютного коридору Національний банк України проводить інтервенції на внутрішньому валютному ринку. У яких випадках НБУ продає долари і купує гривні, а в яких - купує

долари і продає гривні? Чого добивається банк, проводячи подібні операції?

II. Завдання і тести

10.14. За наступними даними складіть платіжний баланс країни А:

	млн. дол.
Покупка резидентами країни А коштовних паперів іноземних фірм	50
Імпорт товарів і послуг в країну А	100
Експорт товарів і послуг з країни А	120
Грошові перекази з інших країн в країну А	30
Продаж коштовних паперів фірм країни А іноземцям	60
Імпорт золота в країну А	60

10.15. Як відобразити на рахунках платіжного балансу України наступні операції:

- а) Турист з України замовляє їду в паризькому ресторані, розплатуючись кредитною карткою ВІЗА.
- б) Винороб з Криму поставляє ящик «Каберне» для дегустації в Лондоні.

10.16. Яка з перерахованих операцій збільшить позитивне сальдо або дефіцит платіжного балансу США:

- а) Компанія «Боїнг» уклала бартерну операцію з Югославією - обмін літака вартістю 100 тис. дол. на місця в готелі на югославському морському побережжі на ту ж суму.
- б) США роблять позику в Саудівській Аравії на покупку протягом року її нафти на суму 100 тис. дол.
- в) США продають військовий літак Лівії вартістю 100 тис. дол. за банківський депозит на ту ж суму.
- г) Уряд США надає безвідплатну допомогу Ізраїлю на суму 100 тис. дол. у вигляді банківського депозиту в Нью-Йорку, аби сплатити лікування поранених у результаті нальоту лівійських літаків.
- д) Уряд США продає довгострокові облігації ФРН на суму 100 тис. дол. і відкриває банківський депозит у ФРН із зобов'язанням погасити облігації через 5 років.

10.17. Припустимо, центральний банк невеликої країни зіткнувся з підвищенням світової процентної ставки. Як це вплине на його запаси іноземних резервів, на його грошову пропозицію? Чи можна

компенсувати цю дію за допомогою операцій на відкритому ринку усередині країни?

- 10.18. При оцінці результатів реформування планової економіки в ринкову прийнято зіставляти досвід Росії і Китаю. Які причини і наслідки відмінностей в цих реформах у сфері міжнародних економічних відносин?
- а) Росія активно взаємодіє з МВФ при вирішенні питань фінансової стабілізації, тоді як Китай практично не використав допомогу МВФ;
  - б) Одним із основних джерел реформування китайської економіки є потужний потік іноземних інвестицій, тоді як проблему залучення достатнього об'єму іноземних інвестицій до Росії вирішити не вдалося, і країні, мабуть, доведеться спиратися на внутрішні джерела інвестування реформ;
  - в) Китай орієнтований на вступ до СОТ, тоді як в Росії підкреслюються мінуси цього кроку для країни. Наприклад, стверджується, що необхідність лібералізації фондового і фінансового ринків, тобто повнішого відкриття їх для іноземних компаній, виявиться згубною для національного бізнесу в цих країнах, або підкреслюється, що забезпечення доступу на західні ринки, яке дає вступ в СОТ, нічого не означає для країни, в якій мало конкурентоздатних виробництв і т. п.

Виберіть правильну відповідь:

- 10.19. Активне сальдо платіжного балансу збільшиться, якщо в країні:
- а) Знизяться реальні процентні ставки.
  - б) Виростуть темпи інфляції.
  - в) Виростуть темпи економічного зростання.
  - г) Стануться всі процеси, описані вище.
  - д) Нічого з перерахованого вище не станеться
- 10.20. Італія вирішує встановити контроль над зовнішньою торгівлею з тим, аби понизити дефіцит платіжного балансу. Одним з результатів цього рішення буде:
- а) Зниження рівня інфляції в країні.
  - б) Зниження темпів економічного зростання.
  - в) Зниження італійського експорту.
  - г) Зниження італійського імпорту.
  - д) Зниження сальдо торгівельного балансу.
- 10.21. Для зменшення дефіциту поточних операцій країна повинна збільшити приватні заощадження, зменшити внутрішні інвестиції або скоротити бюджетний дефіцит.
- а) вірно; б) невірно.
- 10.22. Країна може змінити загальний внутрішній рівень цін для того, щоб відновити рівновагу платіжного балансу.
- а) вірно; б) невірно.

